

Управління культури та охорони культурної спадщини
Черкаської обласної державної адміністрації

Комунальний заклад «Обласна універсальна
наукова бібліотека імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

Природа вимагає поваги: екологія Черкащини

Бібліографічний покажчик

Черкаси 2020

УДК 016:908]:502/504(477.46)К
П77

Укладачі: **Поліщук-Левченко В. М.**
Адешелідзе Н. В.

П77 **Природа вимагає поваги** : екологія Черкащини : бібліогр. покажч.
/ Комун. закл. «Обл. універс. наук. б-ка ім. Тараса Шевченка» Черкас.
облради ; [уклад.: В. М. Поліщук-Левченко, Н. В. Адешелідзе]. –
Черкаси : ОУНБ ім. Тараса Шевченка, 2020. – 56 с.

Бібліографічний покажчик містить інформацію про екологічні проблеми Черкащини та основні елементи-забруднювачі повітряних, водних та ґрунтових ресурсів області.

Видання адресоване працівникам наукових установ, краєзнавцям, студентам і учням, громадським організаціям та окремим громадянам, небайдужим до справи збереження довкілля.

УДК 016:908]:502/504(477.46)К

© Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека імені Тараса Шевченка», 2020

Від укладачів

Найбільш актуальною проблемою, яка існує на даний час в Україні, і зокрема, в Черкаській області, є глобальна екологічна криза. Критичний стан на Черкащині, в першу чергу, пов'язаний із забрудненням промисловими, транспортними, побутовими та сільськогосподарськими відходами, забрудненням повітряних, водних та ґрунтових ресурсів області, вирубкою лісів тощо.

Мета бібліографічного посібника – зібрати та упорядкувати матеріали про сучасний екологічний стан навколишнього середовища Черкащини.

У покажчику відображені книги, брошури, статті з періодичних і продовжуваних видань, переважно 2010–2020 років, електронні ресурси. Бібліографічний опис здійснено згідно з ДСТУ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис: загальні вимоги та правила складання», слова та словосполучення скорочено згідно з ДСТУ 3582:2013 «Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила».

У випадку, коли назва не розкриває змісту публікації, надано стислі уточнюючі анотації.

Структурно видання складається зі статті від укладачів, п'яти тематичних розділів, довідково-пошукового апарату, який містить іменний, географічний покажчики, список переглянутих і розписаних періодичних видань, зміст.

У межах розділів матеріал згруповано в логічній послідовності – від загального до конкретного, а також від обсягу інформації, яку містить та чи інша позиція.

Основними джерелами пошуку матеріалів були державні літописи газетних і журнальних статей, каталоги, картотеки, електронні бази даних Черкаської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Тараса Шевченка.

Добір літератури завершено у жовтні 2020 року.

Бібліографічний посібник стане у нагоді науковцям, дослідникам, краєзнавцям, екологам, освітянам, студентському та учнівському загалу,

працівникам бібліотек, широкому колу читачів, хто цікавиться сучасним станом навколишнього середовища області.

З електронною версією бібліографічного посібника «Природа...» користувачі мають можливість ознайомитись на сайті Черкаської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Тараса Шевченка та у соціальних мережах.

Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Черкаській області у 2019 р. (витяг).

Головною метою національної екологічної політики є забезпечення конституційного права громадян на безпечне навколишнє середовище. Тому інтеграція екологічної політики в усі напрями діяльності є обов'язковою умовою переходу до екологічно збалансованого розвитку держави.

Відповідно до положень Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» основними визначальними і пріоритетними напрямками роботи у сфері охорони навколишнього природного середовища у 2019 році були:

1. Забезпечення екологічної безпеки у сфері поводження з відходами.
2. Зменшення рівня забруднення та поліпшення екологічного стану водних об'єктів та атмосферного повітря.
3. Розвиток природно-заповідного фонду та збереження біологічного, ландшафтного різноманіття.
4. Підвищення рівня екологічної культури населення.

Особлива увага під час реалізації на території області державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища приділяється питанням інформування населення про стан довкілля, екологічні проблеми області та шляхи їх вирішення.

АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

За даними Головного управління статистики в Черкаській області викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів в 2019 році становили 51,8 тис. т, що на 6,1 тис. т менше в порівнянні з 2018 роком.

За останні п'ять років спостерігається динаміка скорочення викидів забруднюючих речовин в повітряний басейн області від стаціонарних джерел (в 2015 році викиди в атмосферне повітря становили 57,5 тис. т, в 2019 – 51,8 тис. т).

В повітряний басейн міста Черкаси в 2019 році надійшло 21,2 тис. т викидів забруднюючих речовин (41% від викидів стаціонарних джерел по області), що на 3,2 тис. т менше в порівнянні з минулим роком.

Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Постійні спостереження за станом атмосферного повітря здійснюються Черкаським обласним центром з гідрометеорології тільки в м. Черкаси.

Високе забруднення (вище 5 ГДК м. р.) у 2019 році у місті не зафіксовано.

Тенденція зміни середнього рівня забруднення атмосферного повітря за останні 5 років характеризувалася зниженням по діоксиду сірки та аміаку, збільшенням по діоксиду та оксиду азоту та формальдегіду. По інших домішках рівень забруднення не змінився. По важких металах зменшення спостерігалось тільки по міді, нікелю та хрому.

ВОДНІ РЕСУРСИ

Водні ресурси та їх використання

Загальна характеристика

По території Черкаської області протікає 1037 річок, найбільша з них р. Дніпро (в межах області – 150 км), 7 середніх річок: Рось, Тясмин, Гнилий Тікич, Гірський Тікич, Супій, Ятрань, Велика Вись, малі річки, струмки, ставки.

Водокористування та водовідведення

Основними джерелами водопостачання області є Кременчуцьке водосховище, річки Гнилий Тікич, Рось, Тясмин та підземні водозабори. За даними статистичної звітності за формою 2-ТП (водгосп) загальний водозабір в 2019 році становив 184,4 млн м³. У порівнянні з 2018 роком (172,6 млн м³) забір води збільшився на 11,8 млн м³.

Використання води у 2019 році становило 149,7 млн м³, в тому числі: на виробничі потреби – 82,79 млн м³, господарсько-питні потреби – 23,52 млн м³, зрошення – 20,71 млн м³, сільськогосподарські потреби – 22,63 млн м³.

ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

Охорона, використання та відтворення рослинного світу

Загальна характеристика рослинного світу

Черкаська область розташована на східноєвропейській рівнині, в басейні середньої течії Дніпра. За фізико-географічними, кліматичними і ґрунтовими ознаками територія області належить до лісостепової природно-кліматичної зони і відноситься до малолісних регіонів України.

Для Черкаської області характерне поєднання флори лісової та степової зони, тому сформувалася ценотично багата природна рослинність, яка представлена лісовим, чагарниковим, степовим, лучним, болотним, водним, петрофітним, псамофітним типами рослинності.

Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів.

Ліси Черкащини за своїм екологічним і соціально-економічним значенням та місцезнаходженням виконують переважно захисні, кліматорегулюючі, водоохоронні, санітарно-гігієнічні та оздоровчі функції і мають обмежене експлуатаційне значення. Вони відіграють значну роль у розвитку регіональної економіки, покращенні навколишнього природного середовища.

Черкаська область, маючи площу 20,9 тис. га, належить до малолісних регіонів України: загальна площа лісового фонду області – 338,6 тис. га, в тому числі ній лісистості – 16 %.

Охорона, використання та відтворення тваринного світу

Загальна характеристика тваринного світу

Геопросторове положення Черкаської області в лісостеповій зоні зумовлює розмаїття видового складу широколистянолісових, північностепових, поширення наявних акліматизованих і синантропних видів. Це підтверджується наявністю на території Черкащини хребетних тварин 410-420 видів, з яких 66 видів ссавців, близько 280 видів птахів, 9 видів плазунів, 11 видів земноводних, 51 видів риб, 57 видів моллюсків.

Тваринний світ широколистянолісових ландшафтних комплексів відзначається великою різноманітністю ссавців і птахів.

Стан і ведення мисливського та рибного господарства

Одним із основних видів спеціального використання тваринного світу в області є полювання. Мисливські угіддя області складають 1603,9 тис. га і надані в користування 55 користувачам мисливських угідь.

Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

В Черкаській області ведеться активна робота зі створення нових і розширенню меж існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Станом на 31.12.2019 природно-заповідний фонд області нараховував 556 територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 75826,8487 га (фактична площа становить 64629,5904 га), з них: 22 – загальнодержавного та 534 – місцевого значення. Показник заповідності становив 3,1 %.

В 2019 році оголошено 9 об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення.

Загальну площу об'єктів природно-заповідного фонду області у 2019 році збільшено на 478,09 га.

ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

Структура та стан земель

Структура та динаміка основних видів земельних угідь

Із загальної площі Черкаської області (2 091,6 тис. га) сільськогосподарські землі складають 1 486,88 тис. га, в тому числі сільськогосподарські угіддя 1 451,0 тис. га, з них: рілля – 1 271,9 тис. га, перелоги – 8,5 тис. га, багаторічні насадження – 27,3 тис. га, сіножаті та пасовища – 143,2 тис. га.

Стан ґрунтів

Ґрунти Черкаської області вважаються найбільш продуктивними в Україні.

У ґрунтовому покриві області переважають чорноземи типові та чорноземи сильно реградовані, які займають 53,7 %. Темно-сірі опідзолені і реградовані ґрунти та чорноземи опідзолені і слабо реградовані займають 28,9 %, а світло-сірі і сірі опідзолені ґрунти – 7,3 %.

Внаслідок нераціонального використання ґрунтів відбувається збіднення їх природної родючості, що призводить до погіршення якісного стану ґрунтів.

Однією з основних причин спаду родючості, є наявність в області великої кількості кислих ґрунтів. Кислі ґрунти (рН < 5,5) займають площу 223,46 тис. га або 20,9%.

Деградація земель

Нераціональне використання земель призводить до інтенсивних деструкційних та деградаційних процесів, що ставить під загрозу збереження ґрунтів.

В області нараховується 361,8 тис. га деградованих та 108,8 тис. га малопродуктивних земель. В 2019 році на території Черкаської області консервації земель не проводили. Потребують консервації 139,2 тис. га деградованих та малопродуктивних земель.

Охорона земель

Завданнями охорони земель є забезпечення збереження та відтворення земельних ресурсів, екологічної цінності природних і набутих якостей земель.

Якісними показниками характеризуються ґрунти. Під охороною ґрунтів слід розуміти систему правових, організаційних, технологічних та інших заходів, спрямованих на збереження і відтворення родючості та цілісності ґрунтів, їх захист від деградації, ведення сільськогосподарського виробництва з дотриманням ґрунтозахисних технологій та забезпеченням екологічної безпеки довкілля.

Рекультивация порушених земель – це комплекс організаційних, технічних і біотехнологічних заходів, спрямованих на відновлення фунтового покриву, поліпшення стану та продуктивності порушених земель. Від рекультивации потрібно відрізнати меліорацію земель – комплекс гідротехнічних, культуртехнічних, хімічних, агротехнічних, агролісотехнічних та інших меліоративних заходів, що здійснюються з метою регулювання водного, теплового, повітряного і поживного режиму ґрунтів, збереження та підвищення їх родючості та формування екологічно збалансованої раціональної структури угідь.

Деградація земель – природне або антропогенне спрощення ландшафту, погіршення стану, складу, корисних властивостей і функцій земель та інших органічно пов'язаних із землею природних компонентів.

До малопродуктивних земель відносять сільськогосподарські угіддя, ґрунти, які характеризуються негативними природними властивостями, низькою родючістю, а їх господарське використання за призначенням є економічно неефективним.

ВІДХОДИ

Структура утворення та накопичення відходів

Відходи є одним з найбільш вагомих факторів забруднення навколишнього середовища і негативного впливу на всі компоненти довкілля. Відходи поділяються на 4 класи небезпеки: I клас – надзвичайно небезпечні; II клас – високо небезпечні; III клас – помірно небезпечні; IV клас – мало небезпечні.

Внаслідок наявності різних типів виробництва, існуючих в регіоні, якісний склад відходів різноманітний, а саме:

- відходи I класу небезпеки складають відпрацьовані люмінесцентні лампи, що містять сполуки ртуті, відпрацьовані лужні та свинцеві акумулятори та інші;

- відходи II класу небезпеки складають масла та мастила моторні, трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані та інші;

- відходи III класу небезпеки складають відходи гальванічних виробництв та нафтошлами, шлами фарбувального виробництва, промаслені фільтри і ганчір'я та інші;

- відходи IV класу небезпеки складають тверді побутові відходи та відходи виробництва, зокрема шлак вугільний, склобій, відпрацьовані шини, відходи сільськогосподарського виробництва, відходи полімерів, барда зернова, жом, дефекат, відходи деревини тощо.

За даними Головного управління статистики у Черкаській області протягом 2019 року в області утворилось 1259,3 тис. т відходів I–IV класів небезпеки, з них: 1136,3 тис. т від економічної діяльності підприємств і організацій та 123,0 тис. т відходів від домогосподарств.

Згідно зі статистичними даними протягом 2019 року в області утворилось (прибуло) 343,249 тис. т відходів комунальних (міських) змішаних, у т. ч. сміття з урн.

**Поводження з відходами
(збирання, зберігання, утилізація та видалення)
Промислові відходи**

Проблема поводження з відходами є визначальною для забезпечення сталого розвитку держави, в тому числі і Черкаської області. Особлива увага в області приділяється поводженню з найбільш небезпечними відходами, які відносяться до I–III класів небезпеки. У 2019 році в області утворилось 1259,336 тис. т промислових відходів I–IV класів небезпеки, в тому числі 0,821 тис. т відходів I–III класів небезпеки. Із загальної кількості утворених відходів 99,9 % складають відходи IV класу небезпеки.

За статистичними даними у 2019 р. обсяг утворення відходів I класу небезпеки склав 0,127 тис. т; II класу небезпеки – 0,283 тис. т; III класу небезпеки – 0,411 тис. т; IV класу небезпеки – 1258,515 тис. т.

Основними утворювачами відходів у 2019 році були підприємства сільського господарства та пов'язаних з ним послуг, відходи яких становили 64,8% від загальних обсягів утворених відходів в області.

Найбільше утворено відходів I–IV класів небезпеки на підприємствах Канівського району – 247,9 тис. т, Чорнобаївського району – 117,2 тис. т, м. Черкаси – 197,9 тис. т., що складає 44,7 % від загальної кількості утворених відходів в області.

Станом на 01.01.2020 в 17 накопичувачах, 11 складах та 1 сховищі зберігається 1841,976 тис. т промислових відходів I–IV класів небезпеки.

Для покращення екологічної ситуації у сфері поводження з відходами на території регіону впроваджені технології перероблення та утилізації відходів.

В області триває робота з формування та ведення реєстрів: об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів; місць видалення відходів.

Тверді побутові відходи (ТПВ)

Не менш гостро, ніж у попередні роки, в області стоїть проблема поводження з твердими побутовими відходами.

За даними обласного реєстру МВВ в області паспортизовано 267 місць видалення твердих побутових відходів (полігонів і сміттєзвалищ).

Згідно з даними Департаменту інфраструктури, розвитку та утримання мережі автомобільних доріг загального користування місцевого

значення Черкаської обласної державної адміністрації роздільне збирання твердих побутових відходів запроваджено в 6 містах обласного значення: Черкаси, Канів, Сміла, Ватутіне, Умань та Золотоноша.

Одним із альтернативних шляхів вирішення даного питання є будівництво сміттєпереробних комплексів (заводів), які на території області відсутні.

Для забезпечення реалізації завдань «Стратегії регіонального розвитку області до 2020 року» та розв'язання екологічних проблем діє «Обласна програма охорони навколишнього природного середовища на 2016–2020 роки», яка затверджена рішенням обласної ради 03.06.2016 №5-2/VII, із змінами.

ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ДОВКІЛЛЯ

Вплив транспорту на довкілля

Транспорт як галузь економіки — один із найпотужніших чинників антропогенного впливу на довкілля. Так під час роботи автомобільного транспорту в атмосферне повітря викидаються оксид вуглецю (CO), діоксид вуглецю (CO₂), оксиди азоту (NO_x), двоокис сірки (SO₂), озон, бензол, а також дрібнодисперсні тверді частинки. Транспорт, що включає крім автомобільного, авіаційного, залізничний та водний, є одним з найбільших джерел викидів діоксиду вуглецю (CO₂) в атмосферу. Головними причинами підвищеного забруднення атмосферного повітря автомобільним транспортом є:

- незадовільна якість палива;
- низькі техніко-експлуатаційні показники парку автотранспортних засобів.

Обидва ці фактори впливають на забруднення атмосфери як безпосередньо (наприклад, через неефективне спалювання палива), так і опосередковано (наприклад, через невиправдану високу витрату палива).

За даними Головного управління статистики у Черкаській області з 2016 року розрахунки обсягів викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення не проводяться.

Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

Серед невідкладних заходів щодо покращення екологічного стану навколишнього середовища доцільно виділити такі:

- встановлення в містах швидкості автомобільного транспорту

- 60 км/год, за якої кількість вихлопних газів найменша;
- проектування об'їзних шляхів для транзитного транспорту;
 - створення дорожніх розв'язок на двох чи трьох рівнях з метою зменшення кількості зупинок перед світлофорами, коли різко зростає викид газів;
 - оснащення нових автомобілів ефективними системами і пристроями зниження викидів (каталітична нейтралізація, автомати пуску і прогрівання, системи уловлювання пари пального);
 - збільшення парку автомобілів і автобусів, які працюють на газоподібному пальному;
 - припинення випуску і використання етилового бензину, виробництво пального та мастил, які збільшують негативний вплив двигунів внутрішнього згоряння на навколишнє природне середовище;
 - розроблення та впровадження нових типів двигунів внутрішнього згоряння з підвищеними економічними характеристиками;
 - розроблення нових видів екологічно чистого автотранспорту з використанням альтернативних джерел енергії.

ВИСНОВКИ

Черкаська область – одна із небагатьох областей України, яка в результаті активної співпраці з представниками громадських організацій, науковців, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування при розробці Стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року однією із стратегічних цілей визначила «Екологічну безпеку та збереження довкілля». З метою забезпечення виконання Плану реалізації Стратегії розвитку Черкаської області на період 2018–2020 роки, обласної програми охорони навколишнього природного середовища на 2016–2020 роки, у звітному році з місцевих бюджетів залучено 71 479,7 тис. грн, з них: 16 781,9 тис. грн з Державного бюджету; 33 665,25 тис. грн з місцевих бюджетів; 21 032,55 тис. грн – кошти суб'єктів господарювання.

Для реалізації Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, ухваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820, в області працює робоча група Черкаської обласної державної адміністрації з розроблення проекту Регіонального плану управління відходами до 2030 року.

«Природа – це вічне життя, становлення і рух. Природа не визнає жартів, вона завжди правдива, завжди серйозна, завжди сувора, вона завжди права... Природа – творець всіх творців».

І. Гете

1. Екологічна політика держави

1. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : закон України від 21 груд. 2010 р. № 2818 // Урядовий кур'єр. – 2011. – 9 лют. (№ 24). – Орієнтир. – № 6. – С. 9–13.

2. Про стратегічну екологічну оцінку : закон України від 22 берез. 2018 р. № 2367 // Голос України. – 2018. – 11 квіт. (№ 67). – С. 4–5.

3. Про оцінку впливу на довкілля : закон України від 23 трав. 2017 р. № 2059 :[зі змінами, внесеними згідно із Законом від 18.06.2020 р. № 733-IX] // Голос України. – 2017. – 17 черв. (№ 110). – С. 10–14.

4. Про затвердження критеріїв визначення планової діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля : постанова Кабінету Міністрів України від 13 груд. 2017 р. № 1010 // Урядовий кур'єр. – 2017. – 30 груд. (№ 247). – С. 25.

5. Про затвердження Порядку включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екологічної мережі : постанова Кабінету Міністрів України від 16 груд. 2016 р. № 1196 // Урядовий кур'єр. – 2016. – 23 берез. (№ 55). – Орієнтир. – № 11. – С. 14.

6. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних : постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовт. 2015 р. № 835 // Урядовий кур'єр. – 2015. – 24 жовт. (№ 198). – С. 9–10.

Перелік дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами об'єктів 2 та 3 груп із зазначенням номера та строку дії.

7. Про затвердження Порядку подання декларації про відходи та її форми : постанова Кабінету Міністрів України від 18 лют. 2016 р. № 118 // Офіційний вісник України. – 2016. – № 18. – Ст. 720.

8. Про схвалення Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища : розпорядж. Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 р. № 616-р // Офіційний вісник України. – 2017. – № 76. – Ст. 2336.

9. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року : розпорядж. Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 р. № 820-р // Урядовий кур'єр. – 2017. – 22 листоп. (№ 220). – С. 8–12.

10. Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року : схвалено розпорядж. Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 р. № 820-р // Офіційний вісник України. – 2017. – № 94. – Ст. 2859.

* * *

11. Екологічний паспорт Черкаської області [Електронний ресурс] / Черкас. облдержадмін. : [офіц. портал]. – Черкаси, 2020. – Режим доступу: ck-oda.gov.ua/ekologiya/ (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

12. Про обласну програму охорони навколишнього природного середовища на 2016–2020 роки [Електронний ресурс] : рішення Черкас. облради від 03.06.2016 р. № 5-2/VII / Черкас. облрада : [сайт]. – Режим доступу: oblradack.gov.ua (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

13. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Черкаській області у 2018 році [Електронний ресурс] / Черкас. облдержадміністрація, Упр. екології та природних ресурсів. – Черкаси, 2019. – 243 с. – Електронний аналог друк. вид. – Режим доступу: drive.google.com (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

2. Екологічні проблеми Черкащини

14. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року (проект) / [Всеукр. екол. ліга, Центр екол. освіти та інформації ; голов. ред. Тимочко Т. В.]. – Київ : СТ-Друк, 2018. – 43 с.

15. Інтеграція екологічної складової до Стратегії розвитку Черкаської області до 2020 року // Екологічний вісник. – 2015. – № 1. – С. 7–9.

16. Регіональні екологічні проблеми Черкащини в контексті переходу до збалансованого розвитку України : матеріали V обл. молодіж. наук.-практ. конф. / Всеукр. ліга [та ін.] ; [упоряд. Н. М. Фоміна]. – Черкаси : Вертикаль, 2009. – 174 с.

17. Регіональна схема екологічної мережі Черкаської області : [Образотворчий матеріал] // Безпека життєдіяльності Черкащини. – 2015. – № 7. – 2-а с. обкл., с. 33.

18. Ісмаїлова, О. В. Вплив діяльності ресурсних центрів громад Черкаської області на сталий розвиток регіону / О. В. Ісмаїлова // Екологічна безпека та природокористування. – 2017. – № 1/2. – С. 97–100.

19. Чемерис, І. А. Аналіз природно-антропогенних рекреаційних ресурсів Черкаської області / І. А. Чемерис, С. А. Морозова, С. Ф. Зражевський // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2009. – Вип. 156. – С. 111–120.

20. Бащенко, М. І. Біорізноманіття екомережі Черкащини та оптимізація співвідношення угідь / М. І. Бащенко, О. Ф. Гончар, А. А. Білушенко. – Черкаси : Черкас. ін-т АПВ, 2010. – 187 с.

21. Бащенко, М. І. Ландшафтна структура та біорізноманіття сполучних структурних елементів екомережі Черкаської області / М. І. Бащенко, О. Ф. Гончар, А. А. Білушенко // Агроекономічний журнал. – 2010. – № 2. – С. 11–16. – Бібліогр.: с. 16.

22. Бащенко, М. І. Оцінка територіальної моделі екомережі в межах Черкаського регіону за природними чинниками / М. І. Бащенко, О. Ф. Гончар, Т. Ф. Коноваленко // Заповідна справа в Україні. – Київ, 2007. – Т. 13, вип. 1/2. – С. 89–94.

23. Клименко, М. Природа вимагає поваги : [стан довкілля Черкащини] / Микола Клименко // Урядовий кур'єр. – 2010. – 3 черв. (№ 99). – С. 12.

24. Екологічні питання надто болючі, аби їх не помічати : [екологічні проблеми Черкас. регіону] // Акцент. – 2011. – 23 нояб. (№ 48). – С. 6.

25. Екологічний атлас Уманщини / [уклад. М. Н. Бесараб та ін.]. – Умань : [б. в.], 2008. – 96 с. : іл.

26. Белень, А. І. Журналістська мандрівка в природу : (річки, гаї та парки Черкащини) : кн. для читання / Андрій Белень. – Черкаси : Вертикаль, 2015. – 119 с. : іл.

27. Свояк, Н. І. Черкаська громада за чисте довкілля / Свояк Н. І., Фоміна Н. М. ; РНГО «Центр соц. партнерства» [та ін.]. – Черкаси : Маклаут, 2010. – 171 с. : іл. – Бібліогр.: с. 167–169.

28. Екологічна Україна : як вирішити проблему збереження довкілля на селі : [екосемінар «Зробимо своє село чистішим» у с. Мошни Черкас. р-ну] // Вечірні Черкаси. – 2019. – 16 жовт. (№ 42). – С. 9.

* * *

29. Довкілля Черкащини за 2017 рік : стат. зб. / Голов. упр. статистики у Черкас. обл. ; за ред. В. П. Приймак. – Черкаси, 2018. – 153 с. : табл. – Електрон. аналог друк. вид. – Режим доступу: sk.ukrstat.gov.ua/sourse/arch/2018zb_dovkillay_17.pdf (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

30. Качан, Н. В. Пріоритетні екологічні проблеми Черкаської області [Електронний ресурс] / Н. В. Качан ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: geopolitika.cfuv.ru/wp-content/uplo-ads/2016/11/0105kachan.pdf (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

31. Подзерей, Р. В. Екологічні проблеми довкілля Черкащини [Електронний ресурс] / Р. В. Подзерей. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: dspace.udpu.ua/bitstream/6789/1/ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОВКІЛЛЯ ЧЕРКАЩИНИ.pdf (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

32. Хто забруднює довкілля на Черкащині? У розслідуванні стався неочікуваний поворот [Електронний ресурс] // ПРО ВСЕ : [сайт]. – 2019. – 12 груд. – Режим доступу: provce.ck.ua/khto-zabrudniuie-dovkillia-na-cherkashchyni-u-rozsliduvanni-stavsia-neochikuvanuy-povorot/ (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

2.1. Забруднення атмосферного повітря

33. Малоног, К. П. Динаміка показників неканцерогенного ризику для здоров'я із забрудненням атмосферного повітря / К. П. Малоног, Ю. Г. Бондаренко, О. Д. Светлова // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2010. – Вип. 180. – С. 59–63.

34. Роговська, Т. Вдих–видих : хоч на Черкащині й поменшало діючих підприємств, від цього дихати нам легше не стало : [стан забруднення атмосфер. повітря в Черкас. обл.] / Тетяна Роговська // Вечірні Черкаси. – 2014. – 26 лют. (№ 9). – С. 13.

35. Свояк, Н. І. Проведення екологічної оцінки стану атмосферного повітря в Черкаській області / Н. І. Свояк // Вісник Черкас. держ. технол. ун-ту. – 2008. – № 3. – С. 190–193.

36. Радіація навколо нас : [про радіаційне забруднення в районах Черкас. обл. : статті] // Нова Доба. – 2011. – 27 верес. (№ 78). – С. 1, 4–5. – Авт.: Олександр Бурсак, Алла Слинько, Інна Онищенко [та ін.].

37. Ялівець, М. Птахобунти в Україні : черкащани проти будівництва курників «Нашої Ряби» : [еколог. наслідки] / Микола Ялівець // Нова Доба. – 2019. – 10 лип. (№ 27). – С. 6–7.

* * *

38. Вишня, М. М. Особливості забруднення атмосферного повітря Черкаської області [Електронний ресурс] / Вишня М. М. // Часопис картографії. – 2013. – Вип. 6. – С. 118–126. – Режим доступу: martimes.int.ua (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

39. Майже 58 тисяч тон забруднюючих речовин минулоріч потрапили в атмосферу Черкащини [Електронний ресурс] // Вікка [сайт]. – 2019. – 29 лип. – Режим доступу: vikka.ua/novini (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

40. Результати контролю якості атмосферного повітря м. Черкаси за травень 2020 року [Електронний ресурс] // Черкас. міськрада : [офіц. портал]. – Режим доступу: chmr.gov.ua/ua/newsread.php?view=18328&s=1&s1=69 (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

2.1.1. Забруднення повітря м. Черкаси

41. Соколовська, Л. Рівень забруднення повітря Черкас – середній / Лариса Соколовська // Черкаський край. – 2015. – 25 лют. (№ 15). – С. 8.

42. Хімічне забруднення повітряного середовища міста Черкаси : ризик для населення / Черниченко І. О. [та ін.] // Гігієна населених місць. – 2015. – Вип. 65. – С. 114–119.

43. Тімакова, Н. У серпні черкаські часто жалілись на «хімію» в повітрі : [стан атмосфер. повітря в м. Черкаси 1990–2011 рр. : бесіда зі спеціалістом Черкас. обл. центру гідрометеорології Наталею Тімаковою] / записала Лариса Соколовська // Черкаський край. – 2012. – 29 серп. (№ 66). – С. 13.

44. Корнелюк, Н. М. Біогеохімічна ліхеноіндексація важких металів у приземному шарі повітря (на прикладі південної промислової зони м. Черкаси) / Н. М. Корнелюк // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2011. – Вип. 204. – С. 69–74.

45. Вівчарик, Н. Аміак, формальдегід, діоксид азоту : більше половини всіх викидів в атмосферу Черкас – від автотранспорту / Назарій Вівчарик // Вечірні Черкаси. – 2019. – 13 листоп. (№ 40). – С. 5.

46. Журавель, А. Ю. Біоіндикаційна оцінка впливу Черкаської ТЕЦ на прилеглі території / А. Ю. Журавель // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2018». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2018. – С. 456–458.

47. Бойко, В. І. Вилучення цинку із штамових відходів ВАТ «Черкаське хімволокно» дією кислот / В. І. Бойко, Я. Д. Король, Ю. А. Шафорост // Вісник Черкаського університету. Сер. Хімічні науки. – Черкаси, 2011. – Вип. 195. – С. 18–22.

48. У гідрометцентрі Черкащини розповіли про стан забруднення повітря у Черкасах 2019 року [Електронний ресурс] // Прочерк [сайт]. – 2020. – 6 лют. – Режим доступу: procherk.info (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

49. У Черкасах підвищений рівень забруднення повітря [Електронний ресурс] // Вікка [сайт]. – 2020. – 5 черв. – Режим доступу: vikka.ua/novini/u-cherkasah-pidvish-henij-riven-zabrudnennya-povitrya/ (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

50. Яким атмосферним повітрям дихають Черкаси? [Електронний ресурс] // Прочерк : [сайт]. – 2017. – 6 лип. – Режим доступу: procherk.info (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

51. Чим дихають у Черкасах? [Електронний ресурс] // Рідна Черкащина [сайт]. – 2017. – 14 квіт. – Режим доступу: ck.ridna.ua/2017/04/14/chym-dyhayut-u-cherkasah/ (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

52. Чим дихаємо : у Черкасах повітря забруднили хімічними речовинами [Електронний ресурс] // Вікка : [сайт]. – 2017. – 10 жовт. – Режим доступу: vikka.ua/novini/chim-dixayemo-u-cherkasah-povitrya-zabrudnili-ximichnimi-rechovinami/ (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

53. Шмигаль, С. Чим ми дихаємо? [Електронний ресурс] / Сергій Шмигаль // 18000.com.ua : [блог]. – Електрон. дані. – Режим доступу: 18000.com.ua... (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

2.2. Водні ресурси Черкащини

54. Водне господарство Черкаської області // Юний краєзнавець Черкащини / Черкас. обл. орг. Нац. спілки краєзнавців України [та ін.] ; [за ред. Т. М. Нераденко]. – Черкаси, 2012. – Число 4/6. – С. 52–53.

55. Культенко, Р. В. Аквальні об'єкти Черкащини в системі формування національної екомережі / Р. В. Культенко // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2015». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2015. – С. 114–115. – Бібліогр.: с. 115.

56. Якість поверхневих вод Черкаської області / Л. В. Дацько [та ін.] // Агроекологічний журнал. – 2014. – № 3. – С. 27–31.

57. Ломако, М. Геологічна будова та підземні води Черкащини / Микола Ломако, В. С. Кяпун // Юний краєзнавець Черкащини / [за ред. Т. М. Нераденко]. – Черкаси, 2012. – Число 4/6. – С. 153–155.

58. Фомічова, Ю. Як на пороховій діжці : [екологічно небезпечні об'єкти Черкащини, забруднення річок] / Юлія Фомічова, Сергій Могилко // Вечірні Черкаси. – 2014. – 8 січ. (№ 2). – С. 7.

59. Горова, В. Найзагадковіші черкаські водойми : на берегах озер можна збагатитися енергетично, назбирати грибів та побачити привидів / Варвара Горова // Вечірні Черкаси. – 2016. – 12 жовт. (№ 41). – С. 17.

60. Ільїн, Л. В. Озера та штучні водойми України : просторова диференціація та ресурси : [зокрема, Черкас. обл.] / Л. В. Ільїн // Український географічний журнал. – 2011. – № 3. – С. 27–32.

* * *

61. Перелік підприємств-забруднювачів водних об'єктів Черкаської області [Електронний ресурс] / Черкас. облдержадмін. : [офіційний портал]. – Черкаси, 2020. – Режим доступу: skoda.gov.ua/ekologiya/ (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

2.2.1. Екологія водосховищ

62. Кирей, Р. Уроки і ризики грандіозних проектів : [сьогодення Кременчуц. водосховища] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2019. – 30 трав. (№ 100). – С. 5.

63. Хоменко, І. В. Еколого-гігієнічні проблеми Кременчуцького водосховища / І. В. Хоменко, Ю. Г. Бондаренко, Л. І. Білик // Екологічно-безпечне використання водних ресурсів Черкащини – шлях до поліпшення якості питної води. – Черкаси, 2008. – С. 117–120.

64. Бовсуновський, О. М. Олександр Бовсуновський : «Працюємо, щоб у Кременчуцькому водосховищі було води на довгі роки» : [діяльність Черкас. регіон. упр. водних ресурсів] : бесіда з дир. Олександром Бовсуновським ; записала Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2018. – 23 трав. (№ 21). – С. 5.

65. Голуб, М. Краса чи біда Черкащини : наслідки розбудови Кременчуц. водосховища / Марія Голуб // 7 днів Черкаси. – 2017. – 10 трав. (№ 19). – С. 20.

66. Бабенко, О. О. Нове наше море... : сторінками історії буд-ва Кременчуцького гідровузла / Олег Бабенко, Іван Петренко ; [голов. ред. Т. С. Саміляк]. – Кропивницький : Імеко-ЛТД, 2016. – 379 с. : іл. – (Архівні документи свідчать). – Бібліогр.: с. 370–379.

67. Чемерис, В. Як зводили черкаську дамбу і міст? : [з історії створення Кременчуц. водосховища та буд-ва дамби поблизу м. Черкаси] / Вікторія Чемерис // 7 днів Черкаси. – 2017. – 21 черв. (№ 25). – С. 24.

68. Кравченко, М. С. Оцінка якості води Кременчуцького водосховища за макрофітами / М. С. Кравченко // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2015». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2015. – С. 131–133. – Бібліогр.: с. 133.

69. Єзловецька, І. С. Трансформація хімічного складу води Кременчуцького водосховища та її можливі екологічні наслідки / І. С. Єзловецька // Екологічні проблеми водних ресурсів. – Київ, 2008. – С. 23–25.

70. Чигирик, Н. В. З історії діяльності Тясминської експериментальної бази Інституту гідробіології Академії наук УРСР : [у с. Стецівка Чигирин. р-ну, дослідження причин цвітіння води у Кременчуц. водосховищі] / Наталія Василівна Чигирик // Чигиринщина : історія і сьогодення : матеріали IV наук.-практ. конф., [Чигирин], 1-2 листоп. 2012 р. / Нац. іст.-культур. заповідник «Чигирин» ; [упоряд. Я. Л. Діденко та ін.]. – Черкаси, 2018. – С. 239–242.

71. Концентрація важких металів у водах Кременчуцького водосховища в районі міста Черкаси перевищує норму в п'ять разів : [у III кв. 2019 р.] // Вечірні Черкаси. – 2019. – 16 жовт. (№ 42). – С. 7.

* * *

72. Тімченко, В. М. Вплив Канівської ГАЕС на екосистему Канівського водосховища / Тімченко В. М., Галат В. В. // ГЕУ : Гідроенергетика України. – 2017. – № 1/2. – С. 30–33.

73. Жежеря, Т. П. Содержание и формы нахождения в воде Каневского водохранилища и их связь с развитием фитопланктона / Т. П. Жежеря, А. М. Задорожная, П. Н. Линник // Гидробиологический журнал. – 2014. – Т. 50, № 2. – С. 106–116.

74. Напередодні свого 60-річчя Смілянське водосховище потребує розчищення та упорядкування русла : [історія та сучас. стан Смілян. водосховища] // Сміла. – 2016. – 27 лип. (№ 32). – С. 3.

2.2.2. Захист водних скарбів

75. Управління водними ресурсами Черкащини та шляхи їх раціонального використання : матеріали VI обл. молодіж. наук.-практ. конф. – Черкаси : Вертикаль, Кандич С. Г., 2012. – 111 с.

76. Кирей, Р. На сторожі водяної стихії : [про діяльність Черкас. регіон. упр. водних ресурсів Дніпров. басейнового упр. із захисту від затоплення та підтоплення] / Роман Кирей // Молодь Черкащини. – 2010. – 17 берез. (№ 13). – С. 9.

77. Кирей, Р. Дбайливий господар водних скарбів : Черкас. регіон. упр. вод. ресурсів – 50! / Роман Кирей, Марина Корольова // Молодь Черкащини. – 2010. – 9 черв. (№ 25). – С. 5.

78. Віргуш, Н. В. На захисті від водної стихії : [діяльність Черкас. регіон. упр. вод. ресурсів] / Віргуш Наталя Василівна // Черкаський край. – 2019. – 19 черв. (№ 27). – С. 4.

2.2.3. Екологічний стан р. Дніпро

79. Про обласну екологічну програму «Чистий Дніпро» в розрізі обласної програми «Будуємо нову Черкащину» на період до 2021 року [Електронний ресурс] : рішення Черкас. облради від 22.03.2013 р. № 21-2/VI // Черкаська обласна рада : [сайт]. – Режим доступу: oblradach.gov.ua/oblasn-programi (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

80. Позиція Національної екологічної ради України щодо критичного стану Дніпра // Екологічний вісник. – 2017. – № 3. – С. 30–31.

81. Шматков, Г. Г. Днепр : прошлое, настоящее, будущее. «Быть или не быть...» Днепру? Вот в чем вопрос / Г. Г. Шматков // Екологія і природокористування. – 2010. – Вип. 13. – С. 15–20.

82. Хвесик, М. А. Екологічні проблеми басейну р. Дніпро та шляхи їх вирішення / М. А. Хвесик // Екологія і природокористування. – 2013. – Вип. 17. – С. 68–74.

83. Титаренко, Л. Дніпро на всіх один : [екологічні проблеми водних ресурсів басейну р. Дніпро в межах Черкас. обл.] Лідія Титаренко, Яків Гальченко // Голос України. – 2011. – 1 груд. (№ 226). – С. 6.

84. Безуглий, В. Дніпро в районі Черкас бруднішає / В. Безуглий // Нова Доба. – 2014. – 11 листоп. (№ 86). – С. 3.

85. Балякіна, Т. Не реве, а лише стогне : вперше за 120 років не буде весняної повені : [еколог. стан р. Дніпро] / Тетяна Балякіна // 7 днів Черкаси. – 2020. – 19 лют. (№ 8). – С. 4.

86. Безуглий, В. О. «Реве та стогне Дніпр широкий...» : усенародну ріку останнім часом намагаються прихватувати : [з історії та сьогодення р. Дніпро] / Володимир Безуглий // Нова Доба. – 2013. – 9 лип. (№ 46). – С. [1], 6.

87. Передочищення води р. Дніпро на стадії водопідготовки / Г. С. Столяренко [та ін.] // Сучасний університет : перспективи розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [18-21 жовт. 2010 р.] : у 3 т. / М-во освіти і науки України ; Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2010. – Т. 2 : Роль інтелектуально-інноваційного потенціалу у формуванні конкурентних переваг вітчизняної економіки, ч. 2 : Економічні науки. – С. 48–51.

88. Нікітенко, Л. Нежива вода : Дніпро забрудн. хім. сполуками і втратив здатність до самоочищення : [у р-ні Черкас] / Людмила Нікітенко // Україна молода. – 2019. – 18-19 січ. (№ 6). – С. 2.

89. Шатило, Л. В. Вплив Канівської ГЕС на розвиток берегової ерозії на ділянці річки Дніпро / Л. В. Шатило // Юний краєзнавець Черкащини / [за ред. Т. М. Нераденко]. – Черкаси, 2012. – Число 4/6. – С. 57–62.

2.2.4. Збереження малих річок

90. Ставки під загрозою : [проблеми малих річок і ставків на Черкащині : статті] // Нова Доба. – 2011. – 7 черв. (№ 46). – С. 4–5. – Авт.: Світлана Соболь, Володимир Чос, Ірина Гришко.

91. Чос, В. Г. Тече річка невеличка : [р. Вільшанка] // Чос В. Г. Зорі над Вільшанкою. – Корсунь-Шевченківський, 2013. – С. 68–88.

92. Мосюнз, А. С. Біолого-екологічний аналіз структури вищої водної рослинності річки Вільшанка / А. С. Мосюнз, Ю. О. Компанієць // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2018». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2018. – С. 415–416.

93. Стригун, Ю. Гірський Тікич міліє найшвидше в Україні : орендарі ставків неконтрольовано відбирають воду : [еколог. стан р. Гірський Тікич на Черкащині] / Юрій Стригун // Вечірні Черкаси. – 2019. – 3 квіт. (№ 14). – С. 11.

94. Стригун, Ю. Чому всихає Гірський Тікич? : за 30 років річка втратила 30% свого водостоку / Юрій Стригун // Акцент. – 2019. – 27 марта (№ 13). – С. 5.

95. Білоус, Н. «Не було б річки – не було б і села», – переконані жителі багатьох населених пунктів Черкащини, яким дав життя Гірський Тікич / Надія Білоус // Нова Доба. – 2013. – 16 квіт. (№ 28). – С. 6.

96. Хоменко, О. М. Аналіз екологічного стану малих річок Черкаської області (на прикладі р. Золотоношка) / О. М. Хоменко, І. О. Гайдар // Екологічна безпека. – 2010. – № 2. – С. 39–42. – Режим доступу до журн.: [kdu.edu.ua/EKB-jurnal/2010_2\(10\)/pdf/39.pdf](http://kdu.edu.ua/EKB-jurnal/2010_2(10)/pdf/39.pdf).

97. Семко, А. Фізико-географічна характеристика річки Синиця і антропогенний вплив на її заплавно-русовий комплекс : [Христинів. р-н] / Артем Семко, М. П. Дядюра // Юний краєзнавець Черкащини / [за ред. Т. М. Нераденко]. – Черкаси, 2012. – Число 4/6. – С. 261–263.

98. Макарюк, В. Малі річки Чигиринщини. Річка Сріблянка : історико-географ. довідка / Макарюк Віта // Залізнякові читання : краєзнавчий часопис : за матеріалами VI наук. краєзнавчої конф. «Залізнякові читання», [с. Медведівка, 16 жовт. 2015 р.] : топоніміка, історія, етнологія, відомі земляки, археологія / [голов. ред. Н. П. Лавріненко]. – Черкаси, 2016. – Вип. 6. – С. 39–43.

99. Білоус, Н. Головна річка Тального : [р. Тальянка] / Надія Білоус // Нова Доба. – 2012. – 16 жовт. (№ 83). – С. 11.

100. Безуглий, В. Шполка – річка в центрі України / Володимир Безуглий // Нова Доба. – 2012. – 13 груд. (№ 100). – С. 17.

101. Вівчарик, О. І. Чорна річка – свідок глобальних кліматичних змін і буремних сторінок нашої історії : [історія та сьогодення річки Чорна поблизу м. Сміла Черкас. обл.] / Вівчарик Олександр Ілліч // Сміла. – 2016. – 1 черв. (№ 23). – С. 12.

102. Вівчарик, О. Від Чорної річки до Росі та Росави / Олександр Вівчарик, Ліна Лебеденко // Голос України. – 2016. – 15 верес. (№ 175). – С. 20.

За містом Сміла розташоване мальовниче озеро, яке зветься Чорною річкою. Чому озеро називають річкою і чому вона Чорна?

Проблеми р. Рось

103. Педченко, Г. А. Все про річку Рось і Надросся / Г. А. Педченко. – Корсунь-Шевченківський : [Тясмин], 2007. – 218 с.

104. Кирей, Р. Рось волає : «Рятуйте!» : [еколог. стан р. Рось у Черкас. обл.] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2019. – 7 верес. (№ 171). – С. 8.

105. Використання вод Росі тепер відбуватиметься за правилами : [еколог. проблеми р. Рось] / підгот. Світлана Перець // Надросся. – 2010. – 17 груд. (№ 102). – С. 3.

106. Марчик, О. Що вбиває Рось : аналізуємо дані науковців / Олена Марчик // Надросся. – 2019. – 15 серп. (№ 33). – С. 4.

107. Педченко, Г. А. Проблеми річки Рось та хто і як її рятує / [Г. А. Педченко ; ред. С. Г. Квітка ; Всеукр. екол. ліга]. – Корсунь-Шевченківський : Майдаченко І. С., 2012. – 307 с. : іл.

108. Марчик, О. Хвороби річки Рось та як їх лікувати : [висновки та рекомендації науковців НАН України] / Олена Марчик // Надросся. – 2019. – 7 листоп. (№ 45). – С. 1, 3.

109. Кирей, Р. Турбіна протистояння : жителі черкас. с. Стеблів сказали «ні» подальшому зарегулюванню Росі. А річка вмирає... / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2015. – 21 лип. (№ 130). – С. 5.

110. Даниленко, О. Отруєна Рось : чому і як у воду чудової ріки потрапили отрутохімікати / Ольга Даниленко // Черкаський край. – 2019. – 12 черв. (№ 26). – С. 2.

111. Радченко, С. Отруєна вода : в Рось потрапило понад півтонни агрохімії : черкас. екологи заспокоюють результатами аналізів / Сергій Радченко // Вечірні Черкаси. – 2019. – 12 черв. (№ 24). – С. 3.

Відродження р. Тясмин

112. Кирей, Р. На Черкащині відновлюють малі річки : [район. програма відродження річки Тясмин, розрахована до 2020 р.] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2018. – 20 січ. (№ 14). – С. 4.

113. Безуглий, В. О. Древній Тясмин надихав колись Пушкіна! : [про р. Тясмин на Черкащині] / Володимир Безуглий // Нова Доба. – 2013. – 26 лют. (№ 15). – С. 6.

114. Балякіна, Т. Тясмин медленно умирает... / Татьяна Балякіна // Акцент. – 2015. – 2 сент. (№ 36). – С. 4.

2.2.5. Питна вода Черкащини

115. Про обласну програму «Питна вода Черкащини» на 2006–2020 роки : рішення облради № 25-5/IV від 02.12. 2005. – Режим доступу: oblradack.gov.ua/oblasn-prigrami (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

* * *

116. Ілляшенко, А. О. Проблеми питного водопостачання та їх вирішення в Черкаській області / А. О. Ілляшенко // Безпека життєдіяльності та промислова безпека. – 2010. – № 4. – С. 43–45.

117. Реалізація програми «Питна вода Черкащини» допоможе зробити нашу воду чистішою / підгот. Інна Онищенко // Нова Доба. – 2012. – 4 жовт. (№ 80). – С. 12.

118. Жива вода : на Черкащині є цілющі джерела та купальні / за публ. Бориса Юхна // Нова Молодь Черкащини. – 2019. – 17 лип. (№ 29). – С. 7.

119. Фомічова, Ю. Цілющі води Черкащини : [мінер. джерела Черкас. обл.] / Юлія Фомічова // Партнер-Черкаси. – 2008. – № 4. – С. 34–35.

120. Екологічно-безпечне використання водних ресурсів Черкащини – шлях до поліпшення якості питної води : матеріали IV обл. молодіж. наук.-практ. конф. / Всеукр. екол. ліга [та ін.] ; [упоряд.: Н. М. Фоміна, Н. І. Свояк]. – Черкаси : Вертикаль, 2008. – 131 с. : табл., діагр.

121. Медико-екологічна оцінка води поверхневого джерела централізованого водопостачання м. Черкаси / Бондаренко Ю. Г., Хоменко І. В., Білик Л. І. [та ін.] // Довкілля та здоров'я. – 2010. – № 3. – С. 31–35. – Бібліогр.: с. 35.

122. Столяренко, Г. С. Озонування як перспективний метод отримання господарсько-питної води : [для постачання м. Черкаси] / Г. С. Столяренко, Н. І. Свояк, Н. М. Фоміна // Сучасний університет : перспективи розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [18-21 жовт. 2010 р.] : у 3 т. / М-во освіти і науки України ; Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2010. – Т. 2 : Роль інтелектуально-інноваційного потенціалу у формуванні конкурентних переваг вітчизняної економіки, ч. 2 : Економічні науки. – С. 106–108.

123. Щербатюк, О. Райцентр міг стати Карловими Варами : [лисянські цілющі джерела] / Олександр Щербатюк // Нова Доба. – 2015. – 7 квіт. (№ 28). – С. 4.

124. Повідомлення про планову діяльність, яка підлягає оцінці впливу на довкілля : [про Смілянське родовище питних вод та діяльність КП «ВодГео» (м. Сміла) ; водонос. горизонти сіл Білозір'я та Хацьки Черкас. р-ну] // Вечірні Черкаси. – 2018. – 21 берез. (№ 12). – С. 9.

125. Польова, А. О. Оцінка якісного та кількісного складу питної води м. Тальне / А. О. Польова, І. С. Калачник // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2016». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2016. – С. 119–120. – Бібліогр.: с. 120.

126. Безуглий, В. Вода з холоднороських джерел зцілює душу й тіло : [джерела Чигиринщини] / Володимир Безуглий // Нова Доба. – 2014. – 21 січ. (№ 5). – С. 4–5.

127. Соболев, С. Забруднення води нітратами – найбільша проблема сільських криниць : [пробл. якісної питної води на Черкащині] / Світлана Соболев // Нова Доба. – 2014. – 9 січ. (№ 2). – С. 9.

128. Польова, А. О. Вплив антропогенних чинників на стан нітратного забруднення питної води м. Тальне / А. О. Польова // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2016». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2016. – С. 132–133.

129. Білецький, Ф. Тече вода каламутна... : [непридатність до вживання пит. води в Звенигородці через забруднення річки Гнилий Тікич] / Феофан Білецький // Голос України. – 2017. – 15 серп. (№ 150). – С. 10.

130. Свояк, Н. І. Екологічна оцінка якості біологічного очищення стічних вод (на прикладі Смілянського водоканалу) / Н. І. Свояк, С. А. Морозова // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2010. – Вип. 184. – С. 123–128.

131. Віргуш, Н. В. Золотоніська насосна станція – це захисний форпост Лівобережжя : [діяльність станції з перекачування стоку р. Золотоношка у Кременчуц. водосховище] / Віргуш Наталя Василівна // Черкаський край. – 2018. – 13 черв. (№ 24). – С. 5.

132. Забруднені криниці : [стан сіл. криниць на Черкащині : статті] // Нова Доба. – 2010. – 6 лип. (№ 54). – С. 4–5. – Авт.: Наталя Каузак, Ніна Власенко, Володимир Чос.

133. У половині криничних вод Черкащини перевищений уміст нітратів / підгот. Інна Онищенко // Нова Доба. – 2004. – 23 листоп. (№ 94). – С. 6.

2.3. Деградація та забруднення ґрунтів

134. Про програму з охорони і підвищення родючості ґрунтів Черкаської області «Родючість 2016–2020» [Електронний ресурс] : рішення облради від 07.10.2016 р. № 9-6/VII // Черкаська обласна рада : [сайт]. – Режим доступу: oblradack.gov.ua/4474-ix-sesia-oblasnoii-radi-vi-sklikannia (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

135. Рак, В. С. Аналіз основних показників родючості ґрунтів Черкаської області / В. С. Рак // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2015». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2015. – С. 131–133. – Бібліогр.: с. 133.

136. Бутенко, Є. В. Еколого-економічні засади раціонального використання земель сільськогосподарських землекористувань : (на прикладі Черкас. обл.) : монографія / Є. В. Бутенко, Н. М. Баврозька. – Київ : Медінформ, 2012. – 407 с. : іл.

137. Використання органічних ресурсів для відтворення родючості ґрунтів в умовах Черкащини / О. В. Демиденко [та ін.] // Землеробство. – 2017. – Вип. 1. – С. 54–61. – Бібліогр.: с. 60.

138. Тертичний, Б. В. Геохімічні чинники ґрунтового середовища [м. Черкаси] як складова екологічної консервації важких металів / Б. В. Тертичний // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2015». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2015. – С. 129–130. – Бібліогр.: с. 130.

139. Кривда, Ю. Екологи б'ють на сполох : черкаські чорноземи деградують : [про родючість ґрунтів Черкащини] : бесіда з дир. центру «Облдержродючість» Юрієм Кривдою / записала Лариса Соколовська // Черкаський край. – 2010. – 22 груд. (№ 101). – С. 5.

140. Черкаська земля – найдорожча в Україні : [оцінка ґрунтів Черкащини] // Нова Доба. – 2015. – 26 листоп. (№ 94/95). – С. 10–11.

2.4. Ліс – народне багатство Черкащини

141. Шумлять Черкащини ліси / [Держ. агентство ліс. ресурсів України Черкас. обл. упр. ліс. та мислив. госп-ва ; авт.-упоряд. Сегеда Н. В. ; ред. Прилуцька І. О.]. – Черкаси : Інтроліга ТОР, 2019. – 326 с.

142. Лакида, П. І. Ліси Черкащини : біопродуктивність і динаміка / П. І. Лакида, О. В. Морозюк. – Корсунь-Шевченківський : Гавришенко В. М., 2011. – 221 с.

143. Дзюбенко, О. М. Олександр Дзюбенко : «Майбутнє лісів – у наших руках» : [про ліси Черкащини] : бесіда з дир. Черкас. обл. упр. ліс. та мислив. госп-ва Олександром Дзюбенком ; записала Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2018. – 28 лют. (№ 9). – С. 5.

144. Яценко, В. Б. Василь Яценко : «Працюємо для розвитку лісів» : [діяльність ДП «Корсунь-Шевченківське лісове господарство»] : бесіда з керівником лісгоспу Василем Борисовичем Яценком ; інтерв'ю вела Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2019. – 22 трав. (№ 23). – С. 5.

145. Шако, В. С. : «Лисянським лісам бути у віках» : [діяльність ДП «Лисянське лісове господарство» Черкас. обл. упр. ліс. та мислив. госп-ва] : бесіда з дир. В. С. Шако ; інтерв'ю вела Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2019. – 11 верес. (№ 40). – С. 5.

146. Шако, В. С. В'ячеслав Шако : «Лисянські ліси – надійні захисники полів» : [діяльність ДП «Лисянське лісове господарство»] : бесіда з дир. В'ячеславом Шако ; записала Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2017. – 25 жовт. (№ 43). – С. 5.

147. Горицвіт, Л. Ліси – душа Черкащини, її скарб і здоров'я : [діяльність держ. п-ва «Звенигородське лісове господарство»] / Леонід Горицвіт // Молодь Черкащини. – 2014. – 25 черв. (№ 25/26). – С. 14.

148. Лисяний, С. І. Сергій Лисяний : «Ліси України – для народу, а не для олігархів» : [діяльність Катеринопіл. лісництва, яке діє у складі «Звенигородське лісове господарство», Катеринопіл. р-н] : бесіда з дир. лісництва Сергієм Івановичем Лисяним ; записала Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2018. – 12 верес. (№ 37). – С. 5.

149. Хорват, О. М. Олександр Хорват : «Шполянським лісам рости в майбутнє» : бесіда з лісничим Шполян. лісництва ДП «Звенигородське лісове господарство» Олександром Миколайовичем Хорватом ; записала Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2018. – 17 січ. (№ 3). – С. 5.

150. Бас, М. В. Коли рубують ліс, то мають і садити : [діяльність Золотоніс. ліс. госп-ва] : бесіда з керівником лісгоспу Миколою Вікторовичем Басом ; записала Валентина Андрійченко // Черкаський край. – 2018. – 11 квіт. (№ 15). – С. 6.

151. Верес, В. Т. Віталій Верес : «Ліси Холоднояр'я житимуть вічно» : [діяльність ДП «Кам'янське лісове господарство»] : бесіда з дир.

Віталієм Вересом ; записала Наталя Подолян // Черкаський край. – 2016. – 20 квіт. (№ 31). – С. 5.

152. Назаревич, І. В. Іван Назаревич : «У діброви Уманщини вкладено велику працю і душу лісівників» : [діяльність ДП «Уманське лісове господарство»] : бесіда з дир. Іваном Назаревичем ; записала Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2017. – 6 верес. (№ 36). – С. 5.

153. Фендюр, Р. А. Роман Фендюр : «Бережімо ліси, бо в них майбутнє» : [діяльність ДП «Чигиринське лісове господарство»] : бесіда з дир. Романом Фендюром ; інтерв'ю вела Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2019. – 27 листоп. (№ 51). – С. 5.

154. Худолій, Ю. В. Індикація діяльності та інтенсивності впливу черкаської промислової агломерації на урбоекосистеми за реакціями клену гостролистого / Ю. В. Худолій // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2015». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2015. – С. 145–147.

155. Лакида, П. І. Фітомаса крони дерев сосни звичайної у насадженнях Черкаського бору / П. І. Лакида, А. Є. Шамрай // Біоресурси і природокористування. – 2013. – Т. 5, № 1/2. – С. 79–83.

156. Нікітенко, Л. Сухоліс : на Черкащині, як і по всій Україні, загрозливих масштабів набирає проблема вимирання зелених масивів : [всихання 11 тис. гектарів соснового лісу] / Людмила Нікітенко // Україна молода. – 2017. – 24 жовт. (№ 127). – С. 3.

157. Кирей, Р. Як зарадити біологічній пожежі : якщо кілька разів тому всихали сотні гектарів сосн. насаджень, то нині вже десятки тисяч : [проблема всихання сосни на Черкащині] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2017. – 12 жовт. (№ 192). – С. 7.

158. Кирей, Р. Про район лиха повідомить квадрокоптер : [комплекс протипожежних заходів дає змогу лісівникам Черкащини убезпечувати зелені насадження від вогняної стихії] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2017. – 1 черв. (№ 100). – С. 7.

* * *

159. Лісова, Л. На Черкащині сплеск незаконних лісових вирубок / Лідія Лісова // Голос України. – 2020. – 24 квіт. – Режим доступу до газ.:

golos.com.ua/article/330519 (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

160. Сосновий ліс у Черкасах перетворили на сміттєзвалище [Електронний ресурс] // ПРО ВСЕ : [сайт]. – Режим доступу: proves.ck.ua/sosnovyj-lis-u-cherkasah-peretvoryly-na-smittjezvalysche-foto/ (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

161. Лісова, Л. Створюємо ліси на століття / Лідія Лісова // Голос України. – 2019. – 13 черв. – Режим доступу до газ.: golos.com.ua/article/318194 (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

162. Охорона і захист лісів Черкащини [Електронний ресурс] // Ліси Черкащини : офіц. сайт Черкас. обл. упр. ліс. та мислив. госп-ва. – Текст. дані. – Режим доступу: lis-ck.gov.ua/?page_id=166 (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

163. Як охороняють ліси Черкащини від пожеж під час карантину [Електронний ресурс] // Ліси Черкащини : [офіц. сайт] / Черкас. обл. упр. ліс. та мислив. госп-ва. – Текст. дані. – Режим доступу: lis-ck.gov.ua/?p=21528 (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

3. Природоохоронні території

164. Биховська, А. О. Необхідність оптимізації мережі природно-заповідних об'єктів на території Черкаської області / А. О. Биховська // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2016». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2016. – С. 77–78. – Бібліогр.: с. 78.

165. Бедринець, В. Єдиний в області науково-дослідний ботанічний сад може стати об'єктом екотуризму : [ботанічний сад ЧНУ ім. Б. Хмельницького] / Владислав Бедринець // Нова Доба. – 2013. – 11 черв. (№ 38). – С. 4.

3.1. Охорона рослинного світу краю

166. Шевчик, В. Л. Список рідкісних видів судинних рослин, що підлягають охороні в межах Черкаської області / В. Л. Шевчик,

А. А. Кузенко, Г. А. Чорна // Заповідна справа в Україні. – Київ, 2006. – Т. 12, вип. 1. – С. 11–17.

167. Бурій, В. М. Рослини-екзоти міста Ватутіне та його околиць / Валерій Бурій. – Черкаси : Вертикаль, 2017. – 30 с. : іл. – Бібліогр.: с. 22, 26–28. – Хронолог. покажч.: с. 23.

168. Мицик, А. С. Помічне зілля : оповіді про лік. та рідкіс. рослини Шевченк. краю, рослин. світ Звенигородщини, добродійність звичаю, поет. слово / Ангеліна Мицик ; [ред. В. Ф. Мицик]. – Київ : КИТ, 2010. – 175 с. : іл.

169. Рябошлик, О. М. Дикорослі фітонцидоносні рослини у флорі Черкаського району / О. М. Рябошлик // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2016». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2016. – С. 25–26. – Бібліогр.: с. 216.

170. Осипенко, В. В. Фотоіндикація екологічних факторів за допомогою угруповань спонтанної рослинності м. Черкаси / В. В. Осипенко // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2013. – Вип. 2 (255). – С. 75–82.

171. Гармідер, А. М. Сучасний стан популяції каштанової мінуючої молі на території м. Черкаси та її шкодочинна дія на насадженнях гіркоштану звичайного / А. М. Гармідер // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2015». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2015. – С. 100–108.

172. Конограй, В. А. Зміни рослинності території Кременчуцького водосховища під дією рекреаційного навантаження / В. А. Конограй // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2015». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2015. – С. 65–66.

173. Конограй, В. А. Еколого-ценотичний аналіз флори території Кременчуцького водосховища / В. А. Конограй // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2016. – № 1. – С. 67–71.

174. Калюжна, С. Як ми у казку «12 місяців» потрапили : [про яр з підсніжниками у Холод. Яру на Чигиринщині] / Сніжана Калюжна // Голос України. – 2020. – 19 берез. (№ 52). – С. 11.

175. Нікітенко, Л. Гектари підсніжників : у Холодному Яру квітує унікальний червонокнижний первоцвіт / Людмила Нікітенко // Україна молода. – 2019. – 19 берез. (№ 31). – С. 11.

176. Стригун, Л. Первоцвіти Холодного Яру : [підсніжники, які зустрічаються тільки у горах, розцвіли на території Креселецького лісництва Кам'ян. лісгоспу] / Людмила Стригун // Україна молода. – 2014. – 27 берез. (№ 45). – С. 8.

177. Соболю, С. Найзагадковіша квітка Холодного Яру : [підсніжник складчастий на Черкащині] / Світлана Соболю // Нова Доба. – 2013. – 18 квіт. (№ 29). – С. [1].

3.1.1. Вікові дерева Черкащини

178. Писарева, Н. Зелені легенди Черкащини : п'ять найзнаменитіших дерев : [дуб Залізняка, липа Максимовича, дуб Шевченка, сосна Гоголя, Дерево кохання] / Наталія Писарева // Нова Молодь Черкащини. – 2015. – 2 верес. (№ 34). – С. 7.

179. Те саме // Вечірні Черкаси. – 2015. – 9 верес. (№ 36). – С. 17.

180. На Черкащині проведено територіальний етап Всеукраїнського конкурсу «Національне дерево України» : [стисла характеристика 9-х найстаріших дерев Черкас. обл.] // Безпека життєдіяльності. – 2010. – № 7. – С. 29–30.

181. Полянська, А. Тільки хайп і політичний піар : екологи спростовують «трагедію» з приводу зрізання дерев у Черкасах : [зокрема, про дерева – пам'ятки природи та історії в Черкас. обл.] / Александра Полянська // Нова Молодь Черкащини. – 2020. – 18 берез. (№ 12). – С. 5.

182. Прислухайся, як трави шелестять... / [уклад. Т. М. Горідько ; редкол. : М. М. Щербина, Т. Д. Зубко]. – Черкаси : Інтроліга TOP, [2014?]. – 15 с. : іл.

Пам'ятки природи Городищенського району.

183. Конякін, С. М. У Смілі є дуби, яким понад 250 років : [про охорону старовік. дерев у м. Сміла] / Сергій Конякін // Сміла. – 2016. – 18 трав. (№ 21). – С. 12.

184. Макарюк, В. Дуб Максима Залізняка серед вікових дерев України / Віта Макарюк // Чигиринщина в історії України. Літопис

Чигиринського краю / Черкас. держ. технол. ун-т [та ін.] ; [відп. ред. Лазуренко В. М.]. – Черкаси, 2016. – [Зб. 5]. – С. 389–395.

185. Нікітенко, Т. Дуб Шевченка став «батьком» : [на Черкащині виростили діброву з жолудів від дуба пана Енгельгардта в с. Будище Звенигород. р-ну] / Т. Нікітенко // Україна молода. – 2011. – 22-23 лип. (№ 126/127). – С. 7.

3.2. Черкащина заповідна

186. Заповідна Черкащина : історія, сьогодення, майбутнє / [Чорний М. Г., Чорна Л. О., Грищенко В. М. та ін. ; під заг. ред. Чорного М. Г.] ; Канів. природ. заповідник Київ. нац. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка [та ін.]. – Черкаси : Брама-Україна, 2012. – 199 с. : іл. – Бібліогр.: с. 184–197.

Характеристика об'єктів природно-заповідного фонду України загальнодержавного значення в Черкаській області.

187. Черкащина заповідна : [про парки і заповідники Черкас. обл.] / підгот. Мар'яна Володченко // Нова Доба. – 2014. – 22 квіт. (№ 30). – С. 4–5.

188. Данилов, С. На Черкащині побільшало парків і заказників : [про утворення нових заказників і парків] / Сергій Данилов // Прес-Центр. – 2011. – 12 січ. (№ 2). – С. 11.

189. Фоміна, Н. М. Еколого-культурні та історичні маршрути на території об'єктів природно-заповідного фонду Черкаської області / Н. М. Фоміна, Н. І. Свояк // Збереження біологічного і ландшафтного різноманіття як складова екологічного та патріотичного виховання населення України : матеріали наук.-практ. конф., Святогірськ, 7-8 лип. 2016 р. / Нац. природ. парк «Святі гори», Департамент екології та природ. ресурсів Донец. облдержадмін., Всеукр. екол. ліга. – Київ, 2016. – С. 364–370.

190. Заповідні перлини Смілянщини [Образотворчий матеріал] : [буклет] / фото С. М. Конякіна. – Одеса (?) : Грец. будинок, 2010. – 1 арк. : іл.

191. Конякін, С. М. Аналіз репрезентативності природно-заповідних територій як основи складових елементів регіональної

екомережі Черкаського району / С. М. Конякін, В. А. Конограй // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2012. – Вип. 2 (215). – С. 67–72.

192. Чепурна, І. В. Природно-заповідний фонд Чигиринщини / Ірина Володимирівна Чепурна // Чигиринщина : історія і сьогодення : матеріали IV наук.-практ. конф., [Чигирин], 1-2 листоп. 2012 р. / Нац. іст.-культур. заповідник «Чигирин» ; [упоряд. Я. Л. Діденко та ін.]. – Черкаси, 2018. – С. 284–286.

193. Конякін, С. М. Роль природоохоронних територій Чигиринського району у формуванні регіональної екомережі Черкаської області / С. М. Конякін, В. А. Конограй // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2012. – Вип. 39 (252). – С. 66–71.

3.2.1. Парки

194. Свояк, Н. І. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва Черкаської області / Н. І. Свояк, Н. М. Фоміна. – Черкаси : Вертикаль, 2012. – 191 с., [32] с. іл. : іл. – Бібліогр.: с. 188–190.

195. Зелені «легені» Черкащини : [про парки Черкас. обл.] // Нова Доба. – 2017. – 25 трав. (№ 21). – С. 6.

Дендропарк «Софіївка»

196. Косенко, І. С. Національний дендрологічний парк «Софіївка» / І. С. Косенко ; [відп. ред. М. А. Кохно]. – [вид. 2-ге, доповн. та переробл.]. – Київ : Академперіодика, 2007. – 197 с. : іл., карта.

197. Лаврик, О. В. Дендропарк «Софіївка» // Лаврик О. В. 1000 цікавих фактів про Україну. – Харків, 2015. – С. 115–116.

198. «Софіївко», тобою я живу!... : зб. статей / уклад.: О. М. Байрак, Т. М. Черевченко. – Полтава : Дивосвіт, 2015. – 144 с. : іл., портр.

199. Мазуренко, О. «Софіївка» – сад вічного кохання / О. Мазуренко // Екологічний вісник. – 2016. – Квіт.-берез. (№ 2). – С. 15–18.

200. Колодяжний, В. «Софіївка» прекрасна : відомий уман. дендропарк вражав своєю красою двісті років тому та продовжує

дивувати гостей сьогодні / Володимир Колодяжний // Україна молода. – 2018. – 13 листоп. (№ 123). – С. 8–9.

201. Даниленко, О. В Умані тепер дві «Софіївки» : [про новий фентезі-парк в м. Умань] / Ольга Даниленко // Черкаський край. – 2019. – 24 лип. (№ 33). – С. 1, 5.

202. Рідкісні та зникаючі види колекції трав'янистих рослин Національного дендрологічного парку «Софіївка» НАН України : довідник / Куземко А. А. [та ін.] ; НАН України «Національний дендрологічний парк «Софіївка». – Київ : Паливода А. В., 2015. – 179 с.

Канівський природний заповідник

203. Чорний, М. Г. Канівський природний заповідник : передумови створення, ретроспективний аналіз діяльності, сучасний стан та перспективи розвитку / М. Г. Чорний, Л. О. Чорна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ : Вид.-полігр. центр «Київ. ун-т», 2013. – 383 с. : іл.

204. Канівський природний заповідник // Природа рідного краю / авт.-упоряд. В. М. Скляренко, М. О. Панкова. – Харків, 2011. – С. 258–259.

205. Гетьман, В. І. Канівський природний заповідник / В. І. Гетьман // Географія та економіка в сучасній школі. – 2012. – № 11/12. – С. 53–59.

206. Околітенко, Н. Канівський природничо-історичний : [заповідник] / Наталя Околітенко // Жінка. – 2015. – № 5. – 4-а с. обкл.

207. Голубцов, О. Г. Застосування ландшафтного планування для створення проекту Канівського біосферного резервату / О. Г. Голубцов, М. Г. Чорний // Український географічний журнал. – 2014. – № 2. – С. 10–17. – Бібліогр.: с. 15–16.

Нижньосульський природний парк

208. Про створення національного природного парку «Нижньосульський» : указ Президента України від 10.02.2010 р. № 155 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 11. – Ст. 510.

209. Парків багато не буває : [Президент України підписав указ «Про створення національного природного парку «Нижньосульський», до складу якого ввійшла територія Чернобаїв. р-ну] // Акцент. – 2010. – 17 лют. (№ 8). – С. 3.

210. Гетьман, В. Нижньосульський національний природний парк : [на території Черкас. обл. : с. Кліщинці, Велика Бурімка, Лящівка, Жовніне, Мохнач Чернобаїв. р-ну] / Володимир Гетьман // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2015. – № 8. – С. 23–26.

211. Гетьман, В. І. Нижньосульський національний природний парк як еталон унікальної української природи : [на території сіл : Кліщинці, Велика Бурімка, Лящівка, Жовніне, Мохнач Чернобаїв. р-ну] / В. І. Гетьман // Екологічний вісник. – 2014. – № 4. – С. 15–19.

212. Свіколкін, В. М. Оптимізація діяльності Національного природного парку «Нижньосульський» як складова збереження ландшафтного різноманіття / В. М. Свіколкін, А. О. Сплодитель // Збереження та розширення природно-заповідних територій в Україні. – Київ, 2015. – № 10 (142). – С. 27–30.

Холодний Яр

213. Вороньжева, О. Погляд в історію Холодноярських лісів : [природа Холодного Яру] / Олена Вороньжева // Зелена скарбниця Черкащини. – 2007. – № 12. – С. 22–25.

214. Методологія організації та аналіз природно-ресурсного потенціалу екологічної стежки на території урочища «Холодний Яр» / В. Я. Білоножко [та ін.] // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2010. – Вип. 184. – С. 13–19.

215. Галушко, О. С. Необхідність створення Національного природного парку «Холодний Яр» / О. С. Галушко // Збереження та розширення природно-заповідних територій в Україні. – Київ, 2015. – № 10 (142). – С. 16–18.

216. Те саме // Екологічний вісник. – 2015. – № 1. – С. 10.

217. Кирей, Р. Як зберегти Холодний Яр : [про ідею створення в урочищі Холодний Яр нац. природного парку] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2015. – 15 квіт. (№ 68). – С. 5.

218. Мельник, С. Холодний Яр має стати національним природним парком / Сергій Мельник // Голос України. – 2016. – 21 лип. (№ 136). – С. 2.

219. Кирей, Р. Яким бути Холодному Яру : попри спротив громади національний природний парк тут таки планують створити / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2017. – 1 листоп. (№ 205). – С. 7.

Інші природні парки

220. Невідома Черкащина. Атаманський парк : [лісовий масив, Чигирин. р-н] // Антенна. – 2010. – 7 квіт. (№ 13). – С. 11.

221. Драчук, С. Бачкуринське диво : [історія парку с. Бачкурине Монастирищенського району] / Світлана Драчук // Прес-Центр. – 2009. – 26 серп. (№ 34). – С. 27.

222. Буцький каньйон : [з історії Буцького каньйону в Маньків. р-ні, 1592–2011 рр.] / підгот. А. Пашніна // Маньківські новини. – 2015. – 9 лип. (№ 29). – С. 4–5.

223. Могильний, В. Г. Українська Швейцарія : [про Буцький каньйон у с-щі Буки Маньків. р-ну] / Василь Могильний // Молодь Черкащини. – 2013. – 13 листоп. (№ 45). – С. 15.

224. Кравченко, В. Зелена перлина Васютинець : [про Васютин. дендролог. парк у с. Васютинці Чорнобаїв. р-ну та його директора Радько О. М.] / В. Кравченко // Світлий шлях. – 2013. – 20 верес. (№ 39). – С. 4.

225. Безуглий, В. О. Берегиня Васютинського дендропарку : ось уже 23-ій рік поспіль красу сільського парку леліє Ольга Радько / Володимир Безуглий // Нова Доба. – 2013. – 7 берез. (№ 18). – С. 12.

226. Калиновська, Т. Козачанський парк : [парк с. Козацьке Звенигород. р-ну] / Тетяна Калиновська, Петро Жук // Молодь Черкащини. – 2010. – 3 листоп. (№ 46). – С. 14.

227. Остапчук, А. У Корсунському парку – бузковий рай : [з історії та сьогодення Корсунь-Шевченків. парку] / Анна Остапчук // Прес-Центр. – 2011. – 25 трав. (№ 21). – С. 21.

228. Федорова, Т. Лозуватський парк – рукотворне диво Черкащини : [Шполян. р-н] / Тетяна Федорова // Молодь Черкащини. – 2008. – 15 жовт. (№ 42). – С. 13.

229. Кирей, Р. Новий парк назвали «Молодіжний» : [у м. Черкаси] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2020. – 17 берез. (№ 50). – С. 12.

230. Тясминський каньйон – унікальна пам'ятка природи України : наук.-попул. зб. / [А. С. Лазаренко, В. М. Вірченко, О. В. Ветров та ін. ; ред.-уклад.: Г. М. Таран, А. П. Єфремцева] ; Кам'ян. держ. іст.-культур. заповідник. – Черкаси : Вертикаль, 2018. – 233 с., [4] с. іл. : іл. – Містить бібліогр.

231. Єфремцева, А. П. Тясминський каньйон як унікальна пам'ятка природи і об'єкт туристичної привабливості / Єфремцева А. П. // Гуманітарний вісник. Сер. Історичні науки / Черкас. держ. технол. ун-т ; [голов. ред. Бушин М. І. ; складання О. А. Костенко]. – Черкаси, 2018. – Число 29, вип. 13. – С. 94–103.

232. Прогулянка по Тясминському каньйону : [буклет] / авт. проекту А. Єфремцев ; фото Г. Юрика. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., [2011]. – 1 арк. : іл.

233. Урочище «Ходачки» – перспективна пам'ятка природи : [с. Будище Лисян. р-ну] / О. В. Спрягайло, С. Я. Діденко, Л. В. Миколенко [та ін.] // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2014. – Вип. 2. – С. 106–109. – Бібліогр.: с. 108.

234. Котик, В. Заказник «Шуляцьке болото» – особливий куточок чарівної краси, що... навіть не має чітких меж : [біля с. Адамівка Жашків. р-ну] / В. Котик // Жашківщина. – 2016. – 20 трав. (№ 41/42). – С. 1, 4.

235. Майстренко, М. У «Ювілейного» – ювілей! : [45-річчя черкас. парку «Ювілейний»] / Максим Майстренко // Акцент. – 2012. – 4 апр. (№ 14). – С. 16.

236. Юхно, Б. Рукотворне диво на Дніпровій кручі : [історія черкас. парку «50-річчя Жовтня»] / Борис Юхно // Рідне місто Черкаси. – 2013. – 20 берез. (№ 12). – С. 3.

237. Заповідними стежками урочища «Юрова гора» : [буклет] : [Сміла] / фото С. М. Конякіна. – Одеса (?) : Грец. будинок, 2010. – 1 арк. : іл.

3.3. Охорона тваринного світу Черкащини

238. Щербина, М. М. «Чорний список» тваринного світу Черкащини / М. М. Щербина // Педагогічний вісник. – 2008. – № 3. – С. 86–87.

239. Лісецький, В. Ю. Орнітофауна ботанічного саду Черкаського національного університету та можливості її використання в екологічній освіті / В. Ю. Лісецький // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2018». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2018. – С. 448–450.

240. Пуха, І. М. Зимівля водоплавних та навколводних птахів на очисних спорудах міста Черкаси / І. М. Пуха, К. В. Лаврінченко // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2018». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2018. – С. 432–435.

241. Ілюха, О. В. Просторові та кількісні закономірності міграції птахів у регіоні Кременчуцького водосховища в світлий період доби / О. В. Ілюха // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2014. – № 36. – С. 27–34.

242. Клєстов, М. Л. Рідкісні та зникаючі птахи пониззя річки Сули / М. Л. Клєстов, Г. Г. Гаврись, О. Л. Андрієвська // Вісник Черкаського університету. Сер. Біологічні науки. – Черкаси, 2014. – № 36. – С. 40–46.

243. Федоренко, Ю. П. Екологічні особливості представників ряду голубоподібні в умовах міста Черкаси / Ю. П. Федоренко // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка-2015». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2015. – С. 86–87.

244. Жуленко, В. К. Зимуючі птахи ряду горобцеподібні (passeriformes) Черкаського Придніпров'я / В. К. Жуленко // Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих

учених «Родзинка-2018». Сер. Природничо-математичні та комп'ютерні науки. – Черкаси, 2018. – С. 422–425.

245. Нікітенко, Л. Довгожданні пари : через 50 р. у долину Тясмина повернувся лунь лучний : [гніздування хижого птаха на Черкащині] / Людмила Нікітенко // Україна молода. – 2017. – 8 серп. (№ 95). – С. 3.

3.4. Відтворення рибних запасів

246. Котовська, Г. О. Вплив екологічних умов на нерест основних промислових видів риб Кременчуцького водосховища / Г. О. Котовська // Рибогосподарська наука України. – 2010. – № 1. – С. 33–37.

247. Віргуш, Н. Іркліївський риборозплідник працює на відтворення рибних багатств Черкащини : [ДП «Іркліївський розплідник рослиноідних риб», с. Іркліїв, Чорнобаїв. р-н] / Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2018. – 31 січ. (№ 5). – С. 4.

248. Віргуш, Н. ПрАТ «Черкасирибгосп» : від ставкової риби до осетрового веслоноса / Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2017. – 12 лип. (№ 28). – С. 5.

249. Кражан, С. А. Вирощування цьоголіток коропа в ставках Іркліївського риборозплідника рослиноідних риб із застосуванням традиційних органічних добрив / С. А. Кражан, С. А. Коба, І. А. Рибак // Рибогосподарська наука України. – 2014. – № 1. – С. 16–22.

250. Марчик, О. Риба гине : перші тривожні факти зафіксували на Росі : [у с. Яблунівка Корсунь-Шевченків. р-ну] / Олена Марчик // Надросся. – 2019. – 22 серп. (№ 34). – С. 4, 5.

4. Поводження з побутовими відходами

251. Годований, Б. П. Побутові відходи – небезпека для довкілля Черкащини / Б. П. Годований // Методологічні та практичні аспекти менеджменту в параметрах національної економічної моделі : [зб. тез. доп.] Міжнар. наук.-практ. конф., Черкаси, 12-13 квіт. 2012 р. : [у 2 т.] / Східноєвроп. ун-т економіки і менеджменту [та ін.] ; [голов. ред. Н. Л. Казарінова]. – Черкаси, 2012. – Т. 2. – С. 374–377.

252. Хоменко, О. М. Поводження з промисловими відходами в Черкаській області / Хоменко О. М. // Формування стратегії поведження з відходами в умовах децентралізації влади : проблеми та перспективи реалізації на рівні місцевих громад : зб. матеріалів Нац. форуму «Поводження з відходами в Україні : законодавство, економіка, технології», [Київ], 10-11 листоп. 2015 р. / [Всеукр. екол. ліга, Екол. рециклінг. асоц. України та ін. ; відп. ред. Тимочко Т. В.]. – Київ, 2015. – С. 115–116.

253. Гончаренко, Т. П. Управління небезпечними відходами у Черкаській області / Гончаренко Т. П., Жицька Л. І. // Поводження з відходами в Україні : законодавство, економіка, технології : зб. матеріалів нац. форуму, [Київ], 4-5 листоп. 2014 р. / [Всеукр. екол. ліга, Екол. рециклінг. асоц. України та ін. ; відп. ред. Тимочко Т. В.]. – Київ, 2014. – С. 119–122.

254. Свояк, Н. І. Управління побутовими відходами у Черкаській області / Свояк Н. І., Фоміна Н. М., Свояк М. І. // Формування стратегії поведження з відходами в умовах децентралізації влади : проблеми та перспективи реалізації на рівні місцевих громад : зб. матеріалів Нац. форуму «Поводження з відходами в Україні : законодавство, економіка, технології», [Київ], 10-11 листоп. 2015 р. / [Всеукр. екол. ліга, Екол. рециклінг. асоц. України та ін. ; відп. ред. Тимочко Т. В.]. – Київ, 2015. – С. 77–79.

255. Фоміна, Н. М. Оцінка стану переробки побутових відходів в Черкаській області / Фоміна Н. М., Свояк Н. І. // Поводження з відходами в Україні : законодавство, економіка, технології : зб. матеріалів нац. форуму, [Київ], 4-5 листоп. 2014 р. / [Всеукр. екол. ліга, Екол. рециклінг. асоц. України та ін. ; відп. ред. Тимочко Т. В.]. – Київ, 2014. – С. 77–79.

4.1. Тверді побутові відходи

256. Свояк, Н. І. До питання про поведження з твердими побутовими відходами в Черкаській області / Н. І. Свояк, Н. М. Фоміна // Сучасний університет : перспективи розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [18-21 жовт. 2010 р.] : у 3 т. / М-во освіти і науки України ; Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси, 2010. – Т. 2 : Роль інтелектуально-

інноваційного потенціалу у формуванні конкурентних переваг вітчизняної економіки, ч. 2 : Економічні науки. – С. 120–121.

257. Фоміна, Н. М. Поводження з твердими побутовими відходами в Черкаській області / Н. М. Фоміна // Проблеми та перспективи формування Стратегії поводження з небезпечними відходами в Україні : матеріали Нац. форуму «Поводження з відходами в Україні : законодавство, економіка, технології», [Київ], 22-23 листоп. 2016 р. – Київ, 2016. – С. 46–47.

258. Свояк, Н. І. Поводження з небезпечними складовими твердих побутових відходів у м. Черкаси / Свояк Н. І., Фоміна Н. М. // Поводження з відходами в Україні : законодавство, економіка, технології : зб. матеріалів нац. форуму, [Київ], 4-5 листоп. 2015 р. / [Всеукр. екол. ліга, Екол. рециклінг. асоц. України та ін. ; відп. ред. Тимочко Т. В.]. – Київ, 2014. – С. 94–98.

259. Гордієнко, Т. В. Удосконалення економічного механізму поводження з твердими побутовими відходами у Черкаській області / Т. В. Гордієнко // Теорія і практика сучасної економіки : матеріали XI міжнар. науково-практ. конф., [Черкаси, 6-8 жовт. 2010 р.] / Черкас. держ. технолог. ун-т [та ін.] ; [відп. ред. В. І. Хомяков] : у 2 т. – Черкаси, 2010. – Т. 1. – С. 46–48.

4.2. Утилізація сміття

260. Життя серед сміття : [проб. утилізації сміття в Черкас. обл. : статті] // Нова Доба. – 2012. – 18 верес. (№ 75). – С. 4–5. – Авт.: Інна Гребінь, Світлана Соболюк, Ніна Кравченко [та ін.].

261. Кирей, Р. У Черкасах знають, як заробляти на смітті : проєкт «Використовуй – сортуй – утилізуй» реалізує активістка еколог. руху : [проєкт з переробки відходів] / Роман Кирей // Урядовий кур'єр. – 2017. – 14 верес. (№ 171). – С. 9.

262. Косінова, Н. Друге життя для сміття : [проблеми вивезення сміття і його переробки в м. Черкаси] / Наталія Косінова // Рідне місто Черкаси. – 2013. – 3 лип. (№ 27). – С. 5.

263. Слинько, І. КП «Черкаська служба чистоти» виводить місто зі сміттевих негараздів : [про діяльність підприємства у м. Черкаси] : бесіда

з дир. Ігорем Слиньком ; записала Наталя Віргуш // Черкаський край. – 2018. – 16 трав. (№ 20). – С. 7.

264. Чос, В. Сміттєвий жах! : [сміттєзвалища в м. Городище Черкас. обл.] / Володимир Чос // Вісник Городищини. – 2018. – 18 трав. (№ 20). – С. 7.

* * *

265. Семенова, І. Черкащани проти сміття : як вивозять, сортують та утилізують відходи [Електронний ресурс] / Ірина Семенова // Zmi.sk.ua. Центр Черкаських Медіа : [сайт]. – 2019. – 20 лип. – Режим доступу: zmi.sk.ua/ (дата звернення: 26.08.2020). – Назва з екрана.

5. Бібліографічні посібники

266. Природа Черкаської області : роки й автори : хронол. показч. Вип. 1 / НАН України, Держ. установа «Ін-т еволюц. екології НАН України» ; [упоряд. С. М. Конякін]. – Київ : ДІА, 2016. – 120 с. – (Черкащина заповідна).

6. Допоміжні покажчики

Іменний покажчик

Андрієвська О. Л. 242
Андрійченко В. 150
Бабенко О. О. 66
Баврозька Н. М. 136
Байрак О. М. 198 (уклад.)
Балякіна Т. 85, 114
Бас М. В. 150
Бащенко М. І. 20–22
Бедринєць В. 165
Безуглий В. О. 84, 86, 100,
113, 126, 225
Белень А. І. 26

Бесараб М. Н. 25 (уклад.)
Биховська А. О. 164
Білецький Ф. 129
Білик Л. І. 63, 121
Білоножка В. Я. 214
Білоус Н. 95, 99
Білушенко А. А. 20–21
Бовсуновський О. М. 64
Бойко В. І. 47
Бондаренко Ю. Г. 33, 63,
121
Бурій В. М. 167

- Бурсак О. 36
Бутенко Є. В. 136
Бушин М. І. 231 (голов.
ред.)
Верес В. Т. 151
Ветров О. В. 230
Вишня М. М. 38
Вівчарик Н. 45
Вівчарик О. І. 101–102
Віргуш Н. В. 64, 78, 131,
143–146, 148–149, 152–
153, 247–248, 263
Вірченко В. М. 230
Власенко Н. 132
Володченко М. 187 (уклад.)
Вороньжева О. 213
Гаврись Г. Г. 242
Гайдар І. О. 96
Галат В. В. 72
Галушко О. С. 215–216
Гальченко Я. 83
Гармідер А. М. 171
Гетьман В. І. 205, 210–211
Годований Б. П. 251
Голуб М. 65
Голубцов О. Г. 207
Гончар О. Ф. 20–22
Гончаренко Т. П. 253
Гордієнко Т. В. 259
Горицвіт Л. 147
Горідько Т. М. 182 (уклад.)
Горова В. 59
Гребінь І. 260
Гришко І. 90
Грищенко В. М. 186
Даниленко О. 110, 201
Данилов С. 188
Дацько Л. В. 56
Демиденко О. В. 137
Дзюбенко О. М. 143
Діденко С. Я. 233
Діденко Я. Л. 70 (упоряд.),
192
Драчук С. 221
Дядюра М. П. 97
Єзловецька І. С. 69
Єфремцев А. 232
Єфремцева А. П. 230
(ред.-уклад.), 231
Жежеря Т. П. 73
Жицька Л. І. 253
Жук П. 226
Жуленко В. К. 244
Журавель А. Ю. 46
Задорожна А. М. 73
Зражевський С. Ф. 19
Зубко Т. Д. 182 (ред.)
Ілюха О. В. 241
Ілляшенко А. О. 116
Ільїн Л. В. 60
Ісмаїлова О. В. 18
Казарінова Н. Л. 251
(голов. ред.)
Калачник І. С. 125
Калиновська Т. 226
Калюжна С. 174
Каузак Н. 132
Качан Н. В. 30
Квітка С. Г. 107 (ред.)

Кирей Р. 62, 76–77, 104,
109, 112, 157–158, 217,
219, 229, 261
Клестов М. Л. 242
Клименко М. 23
Коба С. А. 249
Колодяжний В. 200
Компанієць Ю. О. 92
Коноваленко Т. Ф. 22
Конограй В. А. 172–173,
191, 193
Конякін С. М. 183, 190
(фот.), 191, 193, 237
(фот.), 266 (упоряд.)
Корнелюк Н. М. 44
Король Я. Д. 47
Корольова М. 77
Косенко І. С. 196
Косінова Н. 262
Костенко О. А. 231 (уклад.)
Котик В. 234
Котовська Г. О. 246
Кохно М. А. 196 (відп. ред.)
Кравченко В. 224
Кравченко М. С. 68
Кравченко Н. 260
Кражан С. А. 249
Кривда Ю. 139
Куземко А. А. 202
Кузенко А. А. 166
Кульченко Р. В. 55
Лаврик О. В. 197
Лавріненко К. В. 240
Лавріненко Н. П. 98 (голов.
ред.)

Лазаренко А. С. 230
Лазуренко В. М. 184 (ред.)
Лакида П. І. 142, 155
Лебеденко Л. 102
Линник П. Н. 73
Лисяний С. І. 148
Лісецький В. Ю. 239
Лісова Л. 159, 161
Ломако М. 57
Ляпун В. С. 57
Мазуренко О. 199
Майстренко М. 235
Макарюк В. 98, 184
Малонюк К. П. 33
Марчик О. 106, 108, 250
Мельник С. 218
Миколенко Л. В. 233
Мицик А. С. 168
Мицик В. Ф. 168 (ред.)
Могилко С. 58
Могильний В. Г. 223
Морозова С. А. 19, 130
Морозюк О. В. 142
Мосюня А. С. 92
Назаревич І. В. 152
Нераденко Т. М. 54 (ред.),
57 (ред.), 89 (ред.), 97
(ред.)
Нікітенко Л. 88, 156, 175,
245
Нікітенко Т. 185
Околітенко Н. 206
Онищенко І. 36, 117
(уклад.), 133 (уклад.)
Осипенко В. В. 170

- Остапчук А. 227
Панкова М. О. 204 (авт.-упоряд.)
Пашніна А. 222 (уклад.)
Педченко Г. А. 103, 107
Перець С. 105 (уклад.)
Петренко І. 66
Писарєва Н. 178–179
Подзерей Р. В. 31
Подолян Н. 151
Польова А. О. 125, 128
Полянська А. 181
Приймак В. П. 29 (ред.)
Прилуцька І. О. 141 (ред.)
Пуха І. М. 240
Пушкін О. С. (113)
Радченко С. 111
Радько О. М. (224–225)
Рак В. С. 135
Рибак І. А. 249
Роговська Т. 34
Рябошлик О. М. 169
Самиляк Т. С. 66 (голов. ред.)
Светлова О. Д. 33
Свіколкін В. М. 212
Свояк М. І. 254
Свояк Н. І. 27, 35, 120 (упоряд.), 122, 130, 194, 254–256, 258
Сегеда Н. В. 141 (авт.-упоряд.)
Семенова І. 265
Семко А. 97
Скляренко В. М. 204 (авт.-упоряд.)
Слинько А. 36
Слинько І. 263
Соболь С. 90, 127, 177, 260
Соколовська Л. 41, 43, 139
Сплодитель А. О. 212
Спрягайло О. В. 233
Столярєнко Г. С. 87, 122
Стригун, Л. 176
Стригун Ю. 93–94
Таран Г. М. 230 (ред.-уклад.)
Тертичний Б. В. 138
Тимочко Т. В. 14 (голов. ред.), 252–255 (відп. ред.), 258
Титаренко Л. 83
Тімакова Н. 43
Тімченко В. М. 72
Федоренко Ю. П. 243
Федорова Т. 228
Фендюр Р. 153
Фоміна Н. М. 16 (упоряд.), 27, 120 (упоряд.), 122, 189, 194, 254–258
Фомічова Ю. 58, 119
Хвесик М. А. 82
Хоменко І. В. 63, 121
Хоменко О. М. 96, 252
Хомяков В. І. 259 (відп. ред.)
Хорват О. М. 149
Худолій Ю. В. 154

Чемерис В. 67
Чемерис І. А. 19
Чепурна І. В. 192
Черевченко Т. М. 198
(уклад.)
Черниченко І. О. 42
Чигирик Н. В. 70
Чорна Г. А. 166
Чорна Л. О. 186, 203
Чорний М. Г. 186, 203, 207
Чос В. Г. 90–91, 132, 264
Шако В. С. 145–146
Шамрай А. Є. 155
Шатило Л. В. 89

Шафорост Ю. А. 47
Шевченко Т. Г. (178–179),
185
Шевчик В. Л. 166
Шматков Г. Г. 81
Шмигаль С. 53
Щербатюк О. 123
Щербина М. М. 182 (ред.),
238
Юрик Г. 232 (фот.)
Юхно Б. 118, 236
Ялівець М. 37
Яценко В. Б. 144

Список переглянутих і розписаних періодичних видань

Агроекологічний журнал
Акцент
Антенна
Безпека життєдіяльності
Безпека життєдіяльності
та промислова безпека
Безпека життєдіяльності
Черкащини
Біоресурси
природокористування
Вечірні Черкаси
Вісник Городищини
Вісник Черкаського
державного технологічного
університету
Вісник Черкаського
університету. Сер. Біологічні
науки

Вісник Черкаського
університету. Сер. Хімічні
науки
Географія та економіка в
сучасній школі
ГЕУ: Гідроенергетика України
Гігієна населених місць
Гидробиологический
журнал
Голос України
Гуманітарний вісник. Сер.
Історичні науки
Довкілля та здоров'я
Екологічна безпека
Екологічна безпека та
природокористування
Екологічний вісник
Екологія і природокористування

Жашківщина
Жінка
Заповідна справа в Україні
Зелена скарбниця
Черкащини
Землеробство
Красзнавство. Географія.
Туризм
Маньківські новини
Молодь Черкащини
Надросся
Нова Доба
Нова Молодь Черкащини
Офіційний вісник України
Партнер-Черкаси
Педагогічний вісник

Прес-Центр
Рибгосподарська наука
України
Рідне місто Черкаси
Світлий шлях
7 днів Черкаси
Сміла
Україна молода
Український географічний
журнал
Урядовий кур'єр
Черкаський край
Чигиринські вісті
Юний краєзнавець
Черкащини

Географічний покажчик

Адамівка, с., Жашків. р-н 234
Атаманський парк, Чигирин. р-н 220
Бачкурине, с., Монастирищен. р-н 221
Білозір'я, с., Черкас. р-н 124
Будище, с., Звенигород. р-н 185
Будище, с., Лисян. р-н 233
Буки, с-ще, Маньків. р-н 223
Буцький каньйон, Маньків. р-н 222–223
Васютинці, с., Чорнобаїв. р-н 224
Ватутіне, м. 167
Велика Бурімка, с., Чорнобаїв. р-н 210–211
Вільшанка, р., права притока Дніпра 91–92
Гірський Тікич, р., права притока Тікичу 93–95
Городище, м. 264
Городищенський район 182
Гнилий Тікич, р. 129

Дніпро, р. 79–89
Жовнинне, с., Чернобаїв. р-н 210–211
Звенигородка, м. 129
Звенигородщина 168
Золотоношка, р., ліва притока Дніпра 96, 131
Іркліїв, с., Чернобаїв. р-н 247, 249
Канівське водосховище 72–73
Канівський природний заповідник 203–207
Кліщинці, с., Чернобаїв. р-н 210–211
Козацьке, с., Звенигород. р-н 226
Кременчуцьке водосховище 62–71, 131, 172–173, 241, 246
Лівобережжя 131
Лозуватський парк, Шполян. р-н 228
Ляцівка, с., Чернобаїв. р-н 210–211
Молодіжний, парк, м. Черкаси 229
Мохнач, с., Чернобаїв. р-н 210–211
Мошни, с., Черкас. р-н 28
Нижньосульський національний природний парк, Чернобаїв. р-н 208–212
Росава, р., ліва притока Росі 102
Рось, р., права притока Дніпра 102–111, 250
Синиця, р., ліва притока Південного Бугу 97
Сміла, м. 101, 183
Смілянське водосховище 74
Смілянщина 190
Софіївка, парк, м. Умань 196–202
Сріблянка, р., ліва притока Тясмину 98
Стецівка, с., Чигирин. р-н 70
Сула, р., ліва притока Дніпра 242
Тальне, м. 99, 125, 128
Тальянка, р., права притока Гірського Тікичу 99
Тясмин, р., права притока Дніпра 112–114, 245
Тясминський каньйон, Кам'ян. р-н 231–232
Україна 60, 93, 140, 186, 197
Уманщина 25, 152

Умань, м. 201
Хацьки, с., Черкас. р-н 124
Ходачки, урочище, Лисян. р-н 233
Холодний Яр, урочище, Чигирин. р-н 151, 174–176, 177, 213–219
Христинівський р-н 97
Черкаси, м. 40–52, 67, 71, 84, 121–122, 138, 160, 170–171, 181, 229, 240, 243, 261–263
Черкаська область 17–19, 21, 30, 35, 38, 54, 56, 60–61, 96, 116, 134–135, 164, 166, 180–181, 186, 189, 194, 252–257, 260, 266
Черкаський район 169, 191
Черкащина 16, 20, 23, 26, 29, 31–32, 34, 39, 48, 55, 57–58, 65, 75, 90, 93, 95, 112–113, 115, 118–119, 127, 132–133, 137, 139–143, 156–159, 162–163, 177–179, 185–186, 188, 195, 220, 238, 245, 251
Чигиринський район 193, 220
Чигиринщина 98, 126, 174, 192
Чорна, р., Смілян. р-н 101–102
Чорнобаївський район 209
Шпола, р., ліва притока Гнилого Тікичу 100
Шуляцьке Болото, гідрологічний заказник, Жашків. р-н 234
Ювілейний, парк, м. Черкаси 235
Юрова гора, урочище, Смілян. р-н 237
Яблунівка, с., Корсунь-Шевченків. р-н 250

Зміст

ВІД УКЛАДАЧІВ.....	3
РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ У 2019 р. (витяг)	5
1. Екологічна політика держави.....	14
2. Екологічні проблеми Черкащини.....	16
2.1. Забруднення атмосферного повітря.....	18
2.1.1. Забруднення повітря м. Черкаси.....	19
2.2. Водні ресурси Черкащини.....	20
2.2.1. Екологія водосховищ.....	21
2.2.2. Захист водних скарбів.....	23
2.2.3. Екологічний стан р. Дніпро.....	23
2.2.4. Збереження малих річок.....	25
Проблеми р. Рось.....	26
Відродження р. Тясмин.....	27
2.2.5. Питна вода Черкащини.....	27
2.3. Деградація та забруднення ґрунтів.....	29
2.4. Ліс – народне багатство Черкащини.....	30
3. Природоохоронні території.....	33
3.1. Охорона рослинного світу краю.....	33
3.1.1. Вікові дерева Черкащини.....	35
3.2. Черкащина заповідна.....	36
3.2.1. Парки.....	37
Дендропарк «Софіївка».....	37
Канівський природний заповідник.....	38
Нижньосульський природний парк.....	38
Холодний Яр.....	39
Інші природні парки Черкащини.....	40
3.3. Охорона тваринного світу Черкащини.....	42
3.4. Відтворення рибних запасів.....	43
4. Поводження з побутовими відходами.....	43
4.1. Тверді побутові відходи.....	44
4.2. Утилізація сміття.....	45
5. Бібліографічні посібники.....	46

6. Допоміжні покажчики.....	46
Іменний покажчик.....	46
Список переглянутих і розписаних періодичних видань.....	50
Географічний покажчик.....	51

Інформаційно-довідкове видання

ПРИРОДА ВИМАГАЄ ПОВАГИ: ЕКОЛОГІЯ ЧЕРКАЩИНИ

Бібліографічний покажчик

Укладачі: **Поліщук-Левченко** Вікторія Миколаївна
Адешелідзе Надія Володимирівна

Відповідальна за випуск **Л. П. Капкаєва**

Редакторка **В. К. Величко**

Комп'ютерне опрацювання **Л. Я. Радиш**

Формат 60x84/16

Видавець і виготовлювач
Комунальний заклад «Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка»,
18001, м. Черкаси, вул. Байди-Вишневецького, 8

Підписано до друку 17.09.2020. Тир. 35. Ксерокс ОУНБ імені Тараса Шевченка